

Varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia covid-19-pandemian vaikutuksista varhaiskasvatuksen pedagogiikkaan

Malla Harju, Maiju Makara

2021 Laurea

A decorative horizontal bar at the bottom of the page, divided into three segments of different colors: pink, blue, and teal.

Laurea-ammattikorkeakoulu

Varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia covid-19-pandemian vaikutuksista varhaiskasvatuksen pedagogiikkaan

Malla Harju, Maiju Makara
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Joulukuu, 2021

Malla Harju, Maiju Makara

Varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia covid-19-pandemian vaikutuksista pedagogiikkaan

Vuosi

2021

Sivumäärä 62

Maailmanlaajuisen pandemian aiheuttanut covid-19-virus aiheutti lukuisia rajoitustoimenpiteitä ympäri maailmaa vuosien 2020-2021 aikana. Suomessa hallitus määräitti rajoitustoimenpiteet, joita noudatettiin myös varhaiskasvatuksessa toimintakauden 2020-2021 aikana. Tämä opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä yksityisen varhaiskasvatuksen palveluntuottajan kanssa. Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia covid-19-pandemian vaikutuksista varhaiskasvatuksen pedagogiikkaan. Tavoitteena oli lisätä tietoa covid-19-pandemian vaikutuksista lapsen oppimisen mahdollisuuksiin.

Opinnäytetyön tietoperusta muodostui valtakunnallisesta varhaiskasvatussuunnitelmasta sekä muusta varhaiskasvatuksen pedagogiikkaan liittyvästä kirjallisesta sekä sähköisestä materiaalista. Lisäksi tietoperustassa käytettiin sähköistä materiaalia covid-19-pandemiaan liittyen. Covid-19-pandemiaan liittyvää tietoperustaa kootessa on pyritty käyttämään aikaisemmin julkaistua luotettavaa tutkimustietoa.

Tässä opinnäytetyössä käytettiin kvalitatiivista eli laadullista tutkimusotetta. Tutkimusaineisto kerättiin etäyhteydellä toteutetuilla teemahaastatteluilla kesän 2021 aikana. Opinnäytetyöhön haastateltaviksi valikoitui viisi varhaiskasvatuksen opettajaa eri puolilta Suomea. Saatu haastatteluaineisto analysoitiin käyttäen teoriaohjaavaa sisällönanalyysia. Teorian pohjalta yläluokiksi muodostuivat kokemukset oppimisesta, työskentelystä varhaiskasvatuksessa, vuorovaikutuksesta, yhteisöllisyydestä, osallistumisesta ja vaikuttamisesta sekä itsestä huolehtimisesta ja arjen taidoista.

Tutkimuksen tuloksista selviää, kuinka varhaiskasvatuksen opettajat kokivat varhaiskasvatuksen pedagogiikan pysyneen sisällöllisesti ennallaan, mutta tavat toteuttaa pedagogiikkaa muuttuivat pandemian myötä. Opinnäytetyö tarjoaa tietoa palveluntuottajalle sekä kaikille varhaiskasvatuksessa työskenteleville siitä, kuinka pedagogiikkaa toteutettiin pandemian aikana. Tässä opinnäytetyössä tehdyn tutkimuksen pohjalta suositellaan koottavaksi koulutusmateriaalia varhaiskasvatuksen henkilöstölle vastaavien tilanteiden varalle. Tulevaisuudessa varhaiskasvatuksessa virtuaalisen työskentely-ympäristön käyttö tulee todennäköisesti kasvamaan, jolloin tähän opinnäytetyöhön kerättyä materiaalia etätyöskentelyyn liittyen voitaisiin hyödyntää henkilöstön kouluttamisessa.

Malla Harju, Maiju Makara

Early childhood education teachers' experiences of the effects of the Covid-19 pandemic on pedagogy

Year	2021	Pages	62
------	------	-------	----

The coronavirus that caused a global pandemic and numerous restrictive measures around the world between 2020 and 2021. In Finland, the government set restrictive measures that were also followed in early childhood education during the 2020-2021 operating period. This thesis was carried out in collaboration with a private early childhood education service provider. The central purpose of the study early childhood education teachers experiences of the effects of Covid-19 pandemic on the pedagogy of early childhood education. The aim was to raise awareness of the impact of the Covid-19 pandemic on a child's learning opportunities.

The theoretical framework of the thesis consisted of the national core curriculum for early childhood education and other written and online literature related to early childhood education. In addition, online material was used related to the Covid-19 pandemic. While collecting the theoretical framework related to the Covid-19-pandemic, the aim was to use previously published reliable research data.

The thesis was implemented as a qualitative study. The research material was collected through thematic interviews conducted remotely during the summer of 2021. Five early childhood education teachers from different parts of Finland were selected to be interviewed for this thesis. The interview material obtained was analyzed using deductive content analysis. Based on the theory the upper categories consisted of experiences of learning, working in early childhood education, interaction, sense of community, involvement and influence as well as self-care and everyday skills.

The study reveals how early childhood education teachers find that the content of the early childhood education pedagogy had remained the same, but the ways in which the pedagogy was implemented changed with the pandemic. The thesis provides information to the service provider and all those working in early childhood education on how pedagogy was implemented during the pandemic. Based on the study in this thesis it is recommended to compile training material for early childhood education staff for similar situations. In the future, the use of a virtual work environment in early childhood education is likely to increase, in which case the material on remote work collected for this thesis could be utilized in staff training.

Keywords: pedagogy, early childhood education, learning, covid-19-pandemic

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Varhaiskasvatus.....	7
3	Covid-19-pandemia varhaiskasvatuksessa.....	8
3.1	Vaikutukset lasten kehitykseen	9
3.2	Vaikutukset varhaiskasvatukseen	12
3.3	Vaikutukset työskentelyyn varhaiskasvatuksessa	15
4	Oppiminen.....	16
5	Varhaiskasvatuksen pedagogiikka	19
5.1	Vuorovaikutus.....	21
5.2	Yhteisöllisyys.....	24
5.3	Osallistuminen ja vaikuttaminen.....	26
5.4	Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot	27
6	Tutkimuksen toteuttaminen	28
6.1	Tutkimusprosessin eteneminen	29
6.2	Laadullinen tutkimusmenetelmä.....	31
6.3	Aineiston keruu.....	32
6.4	Aineiston analyysi	34
7	Tutkimustulokset	35
7.1	Kokemukset oppimisesta	36
7.2	Kokemukset työskentelystä varhaiskasvatuksessa	39
7.3	Kokemukset vuorovaikutuksesta	41
7.4	Kokemukset yhteisöllisyydestä	43
7.5	Kokemukset osallistumisesta ja vaikuttamisesta	45
7.6	Kokemukset itsestä huolehtimisesta ja arjen taidoista	48
8	Eettisyys ja luotettavuus	49
9	Johtopäätökset	51
	Lähteet.....	54
	Kuviot	59
	Liitteet	60

1 Johdanto

Varhaiskasvatuksessa elettiin toimintakausi 2020-2021 muun maailman tavoin poikkeustilassa, jonka aiheutti maailmalla levinnyt covid-19-virus. Suomessa tilanteeseen puututtiin hallituksen antamien rajoitusten mukaisesti. Rajoitusten avulla voitiin sulkea muun muassa kouluja sekä rajoittaa varhaiskasvatuksen toimintaa. Suomessa jokaisella lapsella on oikeus varhaiskasvatukseen, jonka takia pandemian aikana varhaiskasvatusta ei voitu sulkea täysin. Pandemian aikana oli kuitenkin käytössä vahva suositus pitää varhaiskasvatusikäiset lapset kotona, jotta pystyttiin estämään viruksen leviämistä. Covid-19-pandemialla on todettu olleen laajat vaikutukset ihmisten elämään. Tämän vuoksi se vaikutti myös varhaiskasvatuksen pedagogiikan toteuttamiseen.

Tämä opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä yksityisen varhaiskasvatuksen palveluntuottajan kanssa. Tutkimukseen osallistuneet varhaiskasvatuksen opettajat olivat työskennelleet kyseisellä palveluntuottajalla covid-19-pandemian aikana. Yksityistä varhaiskasvatuspalvelua tuottavat päiväkodit, joista haastateltavat valikoituivat, olivat ympäri Suomea. Palveluntuottajan toimintaa ohjaavat valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma sekä jokaisen kunnan oma varhaiskasvatussuunnitelma.

Tarkoituksellinen ja päämäärällinen kasvatusta sekä opetus ja hoito on kokonaisuus, jossa varhaiskasvatuksen pedagogiikan painotus on keskiössä (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 2§). Pedagogiikan painotukset vaihtelevat ympäristön muutosten mukaisesti. (Karila 2019, 9) Tässä työssä pedagogiikka on rajattu viiteen käsitteeseen, jotka muodostavat tämän opinnäytetyön teoreettisen viitekehyksen yhdessä covid-19-pandemiaan liittyvän materiaalin kanssa. Nämä käsitteet valikoituivat opinnäytetyöhön löydetyistä teorian pohjalta, jonka mukaan covid-19-pandemia on vaikuttanut näihin pedagogiikan osa-alueisiin merkittävimmin.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia covid-19-pandemian vaikutuksista varhaiskasvatuksen pedagogiikkaan. Tavoitteena oli lisätä tietoa covid-19-pandemian vaikutuksista lapsen oppimisen mahdollisuuksiin. Aiheen ollessa hyvin ajankohtainen sekä entuudestaan vähän tutkittu, valikoitui se näillä perusteilla opinnäytetyön aiheeksi. Haastatteluiden myötä haluttiin herätellä varhaiskasvatuksen opettajia pohtimaan ja arvioimaan pedagogisen toiminnan laatua sekä käytettyjä menetelmiä covid-19-pandemian aikana. Lisäksi kiinnostusta herätti se, millaista osaamista varhaiskasvatuksen opettajilta on vaadittu pandemian aikana. Opinnäytetyön tutkimuskysymykseksi muodostui: miten varhaiskasvatuksen opettajat kokevat covid-19-pandemian vaikuttaneen varhaiskasvatuksen pedagogiikkaan.

Tutkimuksessa käytettiin puolistrukturoitua teemahaastattelua, joka on osa laadullista tutkimusmenetelmää. Tutkimukseen päädyttiin valitsemaan tämä tutkimusmenetelmä, sillä se sopii hyvin uuden tiedon hankintatavaksi. (Moilanen, Ojasalo & Ritalahti 2014, 41.) Opinnäytetyön tietoperusta muodostettiin valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman sekä varhaiskasvatuksesta kertovan kirjallisuuden ja sähköisen materiaalin pohjalta. Lisäksi tietoperustassa käytettiin luotettavaa tutkimustietoa liittyen covid-19-pandemiaan. Opinnäytetyön keskeisiksi käsitteiksi muodostuivat pedagogiikka, varhaiskasvatus, oppiminen sekä covid-19-pandemia.

2 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus kuuluu yhtenä osana suomalaiseen koulujärjestelmään ja sen avulla tuetaan lapsen varhaista kasvua ja oppimista (Opetushallitus 2018, 7). Tällä hetkellä varhaiskasvatuksessa lasten ja perheiden hyvinvoinnin edistäminen on merkittävässä roolissa niin maailmanlaajuisesti kuin valtakunnallisestikin. Varhaiskasvatustyöllä pyritään löytämään sekä vahvistaamaan perheiden voimavarjoja. (Lastikka, Kangas & Karlsson 2021, 30.)

Vaikka lapsen huoltajat ovat päävastuussa lapsen kasvatuksesta, on varhaiskasvatus tästä huolimatta tärkeä osa lapsen elämää (Opetushallitus 2018, 7). Suomessa Opetushallitus määrittää varhaiskasvatussuunnitelman perusteet varhaiskasvatustalakiin perustuen. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on laadittu, jotta voidaan taata varhaiskasvatuksen yhdenvertainen toteutuminen kaikessa varhaiskasvatustoiminnassa, toteuttaa lain määrittämiä tavoitteita sekä ylläpitää varhaiskasvatuksen laatua ja sen kehittämistä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ohjaavat toteuttamaan varhaiskasvatuksen keskeistä toimintaa, varhaiskasvatuksen ja lapsen vanhempien välistä yhteistyötä, monialaista yhteistyötä sekä lapsen henkilökohtaista varhaiskasvatussuunnitelmaa. (Varhaiskasvatustalaki 540/2018, 21§.)

Varhaiskasvatustalain (540/2018) 1-2 §:ssä määritellään varhaiskasvatus seuraavasti: ”Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka.” Varhaiskasvatukseen kuuluvat julkisena ja yksityisenä palveluna järjestettävä päiväkotitoiminta, perhepäivähoito sekä avoin varhaiskasvatus. Suomessa varhaiskasvatukseen oikeutettuja ovat alle kouluikäiset lapset. Poikkeavissa tapauksissa myös yli 6-vuotiaat lapset voivat saada varhaiskasvatuksen palveluja.

Varhaiskasvatus tekee kasvatusyhteistyötä lasten vanhempien tai muiden huoltajien kanssa (Opetushallitus 2018, 14). Opettajan täytyy osata huomioida lapsen perhetausta sillä se vaikuttaa vahvasti lapsen tapaan toimia, ajatella ja tuntea (Liukkonen, Seppänen & Simola 2021,

192). Varhaiskasvatuksella pyritään tukemaan kokonaisvaltaisesti lasten kehitystä arjen tilanteissa oppien. Varhaiskasvatuksen opettajat työllään lisäävät lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä ehkäisevät varhaisessa vaiheessa tapahtuvaa syrjäytymistä. Varhaiskasvatuksen järjestäminen on tärkeässä asemassa vanhempien kasvatustyön tukemisessa sekä tekee heidän työssäkäyntinsä tai opiskelunsa mahdolliseksi. (Opetushallitus 2018, 14.)

Varhaiskasvatuksen opettajan työskentelyä ohjaavat hyvin pitkälti hänen ammatillinen ja pedagoginen roolinsa sekä arvonsa ja tavoitteensa. Varhaiskasvatuksen opettajan työssä on tärkeää osata reflektoida sekä ajatella kriittisesti omaa toimintaansa. Varhaiskasvatuksen opettajan työllä on suuri merkitys lapsen oppimisen ja kehityksen kannalta. Varhaiskasvatuksen opettajan toiminta on tavoitteellista, sensitiivistä ja lapsia ohjaavaa, mikä takaa laadukkaan varhaiskasvatuksen. Oppiminen tapahtuu pääasiassa lasten ja opettajan välisen vuorovaikutuksen kautta. (Salminen 2017, 163-164; Lastikka ym. 2021, 12.)

Varhaiskasvatuslaissa (540/2018) 26-27§:ssä määritellään, kuka voi toimia varhaiskasvatuksen opettajana. Kelpoisuusvaatimuksena varhaiskasvatuksen opettajana toimimiseen on vähintään kasvatustieteen kandidaatin tutkinto, johon kuuluu varhaiskasvatuksen ammatillisia opintoja. Kandidaatin tutkinnon lisäksi myös sosionomin koulutuksen omaava henkilö voi työskennellä varhaiskasvatukseen opettajana tai varhaiskasvatuksen sosionomina. Kelpoisuusvaatimus varhaiskasvatuksen sosionomina toimimiseen on sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto, johon kuuluu 60 opintopistettä opintoja varhaiskasvatukseen ja sosiaalipedagogiikkaan liittyen. Varhaiskasvatuksen opettajan- ja sosionomin kelpoisuusvaatimuksia voidaan kumpain säännellä tarkemmin valtioneuvoksen asetuksella tai opintoja täydentämällä.

3 Covid-19-pandemia varhaiskasvatuksessa

Vuoden 2019 lopulla Kiinasta lähti liikkeelle SARS-CoV2-virus, joka levisi nopeasti globaaliksi pandemiaksi vuoden 2020 aikana. Covid-19 (engl. Coronavirus disease 2019) vaati suuria toimenpiteitä viruksen leviämisen ehkäisemiseksi niin kansainvälisesti kuin kansallisestikin. (Anttila 2021.) Suomessa covid-19-virus on määritelty yleisvaaralliseksi tartuntataudiksi. Jotta viruksen etenemistä pystyttiin hillitsemään, tehtiin paljon erilaisia toimenpiteitä. Tartuntojen lisääntyessä otettiin nopeasti käyttöön kahden metrin turvavälit, sillä covid-19-virus tarttuu helposti lähikontaktissa esimerkiksi ihmisen puhuessa. Käsien pesua ruvettiin tehostamaan tietoisesti sekä käsidesin käyttö lisääntyi merkittävästi. Suomessa kasvomaskin käyttö yleistyi kesän ja syksyn 2020 aikana. (THL 2020a.)

Maaliskuussa 2020 Suomen tilanteen ollessa paha otettiin käyttöön valmiuslaki (29.12.2011/1552) jonka avulla voitiin rajoittaa ihmisten toimintaa Suomessa. Laki oli voimassa kesäkuuhun 2020 saakka. Valmiuslain aikana monet julkiset tilat joutuivat sulkemaan

ovensä täysin tai osittain. Varhaiskasvatuksen osalta hallitus suositteli 16.03.-14.05.2020 väli-sen ajan, että lapsille järjestettäisiin hoito kotona varhaiskasvatuksen sijaan, mikäli se oli vanhempien työn kannalta mahdollista. Päiväkotien resurssit huomioiden järjestettiin koteihin etäyhteydellä toimintaa varhaiskasvatuksessa oleville lapsille. (STM 140/2020; Valtioneuvosto 2020a.)

Poikkeusolojen aikana kaikki Suomen kunnat saivat vapautuksen varhaiskasvatustalain (Varhaiskasvatustalaki 540/2018, 5§) määrittämästä velvollisuudesta järjestää varhaiskasvatusta kunnan lapsille, mikäli lasten vanhemmat pystyivät järjestämään lapsen hoitamisen muulla tavalla. Vanhemmat, jotka työskentelivät yhteiskunnan toimimisen kannalta tärkeässä työssä, olivat oikeutettuja viemään lapset varhaiskasvatukseen hoitoon. Useimmilla lapsilla varhaiskasvatuksen siirryttyä kotona tapahtuvaan hoitoon vaikutti se ensisijaisesti lapsen arkeen. Monien perheiden arki muuttui, kun vanhempien työ ja lasten hoitaminen piti sovittaa yhteen poikkeusolojen ajaksi. (Valtioneuvosto 2020b.)

Opetus- ja kulttuuriministeriö yhdessä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa kokosi ohjeistuksen opetusta ja varhaiskasvatusta järjestäville tahoille covid-19-pandemian ajaksi. Annetuilla ohjeilla pyrittiin turvaamaan varhaiskasvatukseen osallistuminen. Annetun ohjeistuksen myötä varhaiskasvatuksessa kiinnitettiin erityistä huomiota lasten ja henkilöstön terveyteen sekä varhaiskasvatustilaisuuksien puhtauteen tehostamalla kosketuspintojen siivousta. Näiden lisäksi lasten kanssa kiinnitettiin huomiota oikeaoppiseen yskimishygieniaan, ruokailutilanteiden hygieniaan sekä riittävään käsihygieniaan. Covid-19-viruksen levitessä pisaratartuntana annettiin suositus välttää tarpeettomia kontakteja muihin ihmisiin sekä jättää pois varhaiskasvatustilaisuuksien yhteiset tilaisuudet. Ylimääräisten kontaktien välttämiseksi varhaiskasvatustilaisuuksien alueella tuli välttää muiden, kuin lasten ja henkilökunnan oleskelua. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tuli välttää tilanteita, joissa oltiin läheisessä kontaktissa muiden ryhmien henkilöstön kanssa sekä heidän tuli toimia vain yhdessä ryhmässä. (OKM & THL 2020b.)

3.1 Vaikutukset lasten kehitykseen

Lontoon yliopiston, University College London (UCL) psykologian ja kielitieteiden professori Pasco Fearon on antanut lausunnon yliopiston uutisiin aiheesta covid-19-pandemian vaikutuksista lasten kehitykseen. Lasten ensimmäiset vuodet ovat elintärkeitä heidän elinikäisen terveytensä kannalta. Vielä tarvitaan enemmän tutkimustietoa siitä, miten covid-19-pandemia ja liikkumisrajoitukset ovat vaikuttaneet lapsiin. Lapset, jotka ovat syntyneet vuoden 2019 jälkeen tuntevat vain maailman, joka on pandemian vallassa. Näillä lapsilla ei ole ollut samat lähtökohdat olla vuorovaikutuksessa muiden lasten kanssa kuin aiempina vuosina syntyneillä lapsilla. Sitä, mitkä ovat seuraamukset näille pandemian aikana varhaislapsuuttaan eläneille lapsille ei vielä tiedetä. (Fearon 2021.)

Mannerheimin Lastensuojeluliitosta johtava asiantuntija Esa Iivonen sekä Lastensuojelun Keskusliitosta erityisasiantuntija Kirsi Pollari kirjoittavat covid-19-pandemian vaaroista lasten hyvinvoinnille sekä kehitykselle. Suurimmat covid-19-pandemian vaikutukset näkyvät yhteisössä, joissa lapset kasvavat ja ovat normaalisti vuorovaikutussuhteissa. Tilanne aiheuttaa lapsissa turvattomuutta, epävarmuutta sekä stressiä. Hankalimmassa tilanteessa ovat lapset, joilla on psyykkistä oireilua tai haurautta. (Iivonen & Pollari 2021.) Tutkijat uskovat, että lapsilla on hyvät mahdollisuudet menestyä, mutta samaan aikaan ei vielä tiedetä tarpeeksi. Fearon (2021) on varma, että lapsen ensimmäiset vuodet ovat elintärkeitä terveydelle, kehitykselle ja hyvinvoinnille. Lapsen aivojen kehitys tapahtuu ensimmäisten elinvuosien aikana. Varhaiseen kehitykseen vaikuttaa ratkaisevasti kokemukset ja erityisesti sosiaaliset kokemukset, nämä kokemukset stimuloivat, virittävät ja hiovat aivojen kehittyvää rakennetta.

Kannustava ja monipuolinen ympäristö tukee lapsen kielen, kognitiivisten sekä emotionaalisten ja sosiaalisten taitojen kehitystä. Fearon (2021) sanoo tutkijoiden tietävän hyvin varmaksi, että vanhempien stressi ja mielenterveysongelmat aiheuttavat vakavia riskejä lasten kehitykselle tulevaisuudessa. Nämä riskit vaikuttavat lasten kielelliseen ja kognitiiviseen kehitykseen sekä emotionaaliseen hyvinvointiin ja altistavat lapset masennukselle ja ahdistukselle. On valitettavaa, että covid-19-pandemia on vaurioittanut lasten ja heidän perheiden tukijärjestelmää. Heikoimmassa asemassa olevat lapset ovat riippuvaisia sosiaalipalveluista ja niiden tuomasta tukiverkosta. Palveluiden puuttuessa viranomaiset ovat ilmaisseet huolensa liittyen lasten kehitykseen. Blum ja Dobrotić (2020) ovat Fearon tavoin huolissaan, kuinka sulku-toimien myötä hoidon ja opetuksen siirryttyä vanhempien vastuulle, on herännyt huoli lasten lisääntyneestä sosiaalisen syrjäytymisen riskistä ja kasvavasta sosiaalisesta eriarvoisuudesta koulutusmahdollisuuksissa, sekä lisääntyvistä työn ja perheen välisistä konflikteista ja sukupuolen välisestä eriarvoisuudesta.

Ystävien, perheen, ammattilaisten ja muiden sosiaalisten suhteiden tukea pidetään tärkeänä, sillä ne tarjoavat lapselle mahdollisuuksia oppimiseen. Lisäksi sosiaalisuus on hyväksi vanhempien hyvinvoinnille, josta lapset ovat riippuvaisia. Tehtyjen tutkimusten pohjalta tulokset viittaavat siihen, että optimaalisen kehityksen avain on leikki ja lapsen stimulointi, joita lapsi saa vuorovaikutuksessa lasta hoitavaan aikuiseen. Seuraamalla lapsen kiinnostusta esineisiin, asioihin ja ympäristöön sekä nimeämällä, puhumalla ja laulamalla voidaan opettaa lasta, vaikka samanaikaisesti maailma on vaikeuksissa. (Fearon 2021.) Covid-19-pandemian aikana lasten ja perheiden tukemiseen tulisi kohdistaa enemmän resursseja, sillä perheiden taloudellinen ahdinko sekä emotionaaliset ja muut stressitekijät rasittavat perheitä. Nämä tekijät aiheuttavat huolta lasten turvallisuudesta ja hyvinvoinnista. Olisi hyvä pystyä tukemaan perheitä, suojelemaan lasten oikeutta terveyteen ja ruokaan, sekä mahdollistamaan lapsille leikkiä, sillä nämä kaikki asiat ovat tärkeitä lasten kasvuun ja kehitykselle. (Kamigaichi, Kulapichitr, Logan, Park & Zhang 2020.) Niin kuin Kamigaichi ym. kirjoittavat lasten suojaami-

sesta myös Pelastakaa Lapset on antanut oman suosituksensa Suomen hallitukselle ja kunta-päättäjäille, siitä kuinka lasten ja perheiden hyvinvointi on turvattava. (Pelastakaa Lapset 2020).

Pelastakaa Lapset tekemästä selvityksestä käy ilmi, kuinka covid-19-pandemia on vaikuttanut lasten henkiseen hyvinvointiin sekä perheiden tilanteisiin. Saatujen vastausten perusteella suurimmat vaikutukset ovat kohdistuneet lapsiin, joiden perheiden tulotaso on matala. Näiden lasten henkinen hyvinvointi on laskenut sekä perheen tuen tarpeet lisääntyneet. Osa lapsista on ollut huolissaan vanhemmistaan sekä siitä kuinka vanhempien stressi vaikuttaa perheen hyvinvointiin. Sosiaalisten suhteiden rajoittuessa omaan kotiin lapset ovat kokeneet olonsa yksinäiseksi. (Pelastakaa Lapset 2020.) Antamassaan lausunnossa Fearon listaa kuinka on paljon syitä olla huolissaan lasten varhaisesta kehityksestä tänä aikana ja kuten monet muutkin riskit eivät nämäkään jakaudu tasaisesti. Tuen puute, taloudelliset paineet ja ammatillisen yhteydenpidon väheneminen terveydenhoitajien ja sosiaalityöntekijöiden kanssa pandemian aikana asettaa varmasti suuren määrän lapsia huomattavasti lisääntyneeseen riskiin tulla pahoinpidellyksi tai jopa kuolleeksi. (Fearon 2021.)

Varhaiskasvatuksen professori Mirjam Kalland pohtii Yle Uutisissa sitä, miten covid-19-pandemia vaikuttaa lasten kehitykseen. Voisivatko pandemian vuoksi tehdyt rajoitukset johtaa siihen, että lapsi pyrkisi eristäytymään muista ihmisistä kasvaessaan. Ennen covid-19-pandemiaa lapset kokivat olevansa osa isompaa yhteisöä, kun tuntemattomatkin saattoivat kurkistaa vau-nuihin. Pandemian tuomat rajoitukset ovat siis pienentäneet lapsen yhteisöä. Uutisen mukaan myös eräässä kansainvälisessä artikkelissa on pohdittu sitä, että etäisyydet ja maskien käyttö voivat vaikuttaa lasten vuorovaikutuksen kehittymiseen. Jo hyvin pieni lapsi, osaa lukea il-meitä ja tämän taidon omaaminen ehkäisee myöhemmässä elämässä muun muassa väärinym-märryksiltä. Kalland ei ole kuitenkaan huolissaan maskien käytöstä, sillä ihmiset ovat lapselle tuntemattomia, joilla ei ole hänen elämässään merkitystä. Kalland myös kertoo, että äänellä ja äänenpainoilla on myös suuri merkitys lasten kanssa toimittaessa, eli ääntä käyttämälläkin voi hymyillä. (Vähäsarja, 2021.)

3.2 Vaikutukset varhaiskasvatukseen

Covid-19-virus ei nykytiedon mukaan ole aiheuttanut lapsille suurta terveydellistä haittaa, mutta covid-19-pandemian vuoksi tehdyillä turvatoimilla ja rajoituksilla on ollut kuitenkin merkittävät negatiiviset vaikutukset lasten ja perheiden hyvinvointiin sekä heidän oikeuksiansa toteutumiseen. Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksien komitea on varoittanut covid-19-pandemian vuoksi tehdyillä turvatoimilla olevan huolestuttavia vaikutuksia lasten psyykkiseen hyvinvointiin. On myös käynyt ilmi, että covid-19-pandemian turvatoimet ovat vaikuttaneet haitallisesti lasten ystävyys-suhteisiin, jonka myötä lasten kokemaa yksinäisyyttä on lisääntynyt. Pandemiolla on todettu olevan erittäin suuri vaikutus siihen, että arjen tutut rutiinit ja hyvinvointia tukevat rakenteet ovat haurastuneet. Vanhempien uupumuksen ja ahdistuksen kokemukset ovat lisääntyneet, kun töiden lisäksi myös lapsista huolehtiminen on ollut heidän vastuullaan ympäri vuorokauden. Covid-19-pandemian vuoksi sosiaalipalveluita suljettiin, jonka vuoksi vanhemmille ei ollut tarjolla ammatillista tukea hankalassa tilanteessa selviytymiseen. Covid-19-pandemian aiheuttama taloudellinen ahdinko on myös aiheuttanut hyvinvoinnin heikentymistä perheissä. Joillekin perheille pandemiolla on ollut positiivisiakin vaikutuksia, esimerkiksi perheen yhteisen ajan lisääntyminen koettiin hyvänä asiana. (Lasten ja nuorten hyvinvointi koronakriisin jälkihoidossa 2020, 16-17.)

Iso-Britanniassa tehdyn tutkimuksen perusteella vähäinen osallistuminen varhaiskasvatukseen on yhteydessä kehityksen hidastumiseen. Tutkimukseen osallistuneet isobritannialaislapset olivat iältään 8kk- 3-vuotiaita. Tutkimuksen aikana vuonna 2020 heidän kehitystään ja osallistumista varhaiskasvatukseen seurattiin. Lasten taustoja huomioon ottamatta lapset, jotka osallistuivat enemmän varhaiskasvatukseen, olivat edistyneempiä kognitiivisesti. Lapset, jotka olivat lähtöisin huono-osaisesta perheestä, saivat eniten hyötyä varhaiskasvatuksesta kielenkehitykseen. Covid-19-pandemian aiheuttamat varhaiskasvatuksen sulut ovat olleet haitallisia lasten kehitykselle. Eniten ovat kärsineet lapset, jotka ovat huono-osaisesta perheestä. Tutkijoiden tuloksissa korostuu laadukkaan varhaiskasvatuksen merkitys lapsen taitojen kehittymisessä ja sosiaalis-taloudellisten eriarvoisuuksien tasaamisessa. (Davies, Hendry, Gibson, Gliga, McGillion & Gonxalez-Gomez 2021, 3-4).

Covid-19-pandemia on vaikuttanut erityisesti heikommassa ja haavoittuvaisessa asemassa oleviin perheisiin lisäten perheiden välistä eriarvoisuutta. Tällaisissa perheissä voi olla esimerkiksi vammaisia tai erityistä tukea tarvitsevia lapsia. Lisäksi vaarassa ovat maahanmuuttotautaiset lapset, sekä lapset, joiden perheissä on mielenterveys- tai päihdeongelmia. (Lasten ja nuorten hyvinvointi koronakriisin jälkihoidossa 2020, 30.) Myös Helsingin yliopiston professori Lasse Lipposen mukaan heikompisaiset lapsiperheet ovat niitä, joiden kuuluisi saada huomiota ja tukea. Maailmalla tehtyjen tutkimusten perusteella covid-19-pandemia on vaikuttanut köyhien maiden lapsiin sekä vähävaraisiin perheisiin. (Kaipainen 2021.)

Asiantuntijat eivät näe varhaiskasvatuksen tilannetta toivottamana. Lipponen toteaa varhaiskasvatuksen alun olevan lapselle suuri muutos normaalissakin elämässä, vaikka lapset ovatkin hyvin sopeutuvia. Lipponen muistuttaa siitä kuinka pienet lapset eivät ole kärsineet sosiaalisten kontaktien rajoituksista samalla tavoin kuin aikuiset. Läheiset ihmiset ovat lapselle tärkeimmät kontaktit. Huoli ja ahdistus peilautuvat lapsista ulos lähinnä aikuisten kautta. Se miten covid-19-pandemia on vaikuttanut varhaiskasvatusikäisiin lapsiin, on tutkittavissa vasta tulevaisuudessa. Suomessa sosiaalisia ja psykososiaalisia vaikutuksia lapsiin on tutkittu vasta vähän. (Kaipainen 2021.) Suomessa varhaiskasvatus on ollut toiminnassa koko pandemian ajan, ja lasten oikeus varhaiskasvatukseen on ollut voimassa myös covid-19-pandemian kiihtymisvaiheiden aikana. Opetushallitus kannusti varhaiskasvatusta etätoimintaan, mutta varhaiskasvatuksessa ei kuitenkaan ollut velvollisuutta pitää yhteyttä niihin lapsiin, jotka jäivät pandemian vuoksi kotiin. Etäopetuksen järjestäminen varhaiskasvatuksessa oli entuudestaan tuntematonta ja mahdollisuudet sen järjestämiseen olivat heikot, sillä tekninen välineistö oli puutteellista. Koulujen etäopetusta arvioitiin paljon julkisissa keskusteluissa, mutta varhaiskasvatus jäi pienelle huomiolle. (Lasten ja nuorten hyvinvointi koronakriisin jälkihoidossa 2020, 59.)

Covid-19-pandemian aikana lapset ovat ikävoineet varhaiskasvatuksesta kavereitaan, henkilöistöä sekä tuttuja rutiineja. Lasten on ollut hankala käsittää sitä, miksi päiväkotiin ei ole voinut mennä. Varhaiskasvatuksella tuetaan lapsen hyvinvointia ja kokonaisvaltaista oppimista ja siihen osallistuminen on jokaisen lapsen oikeus. Pandemian myötä jotkut kunnat myös rajasivat lasten tukipalveluita kuten neuvolakäyntejä, jonka vuoksi lapsi saattoi jäädä täysin ilman sosiaalihuollon ammattilaisen tukea. Varhaiskasvatuksessa on covid-19-pandemiaan liittyen tehty myös positiivisia havaintoja kuten se, että lapset ovat olleet terveempiä. Tämä lienee seurausta siitä, että lapset ovat jääneet herkemmin kotiin, jos on ollut pieniäkin flunssaan viittaavia oireita. (Lasten ja nuorten hyvinvointi koronakriisin jälkihoidossa 2020, 60.)

Ensimmäisten vuosien arvo lapsen oppimisen, hyvinvoinnin ja elämän kannalta on merkittävä. Tiedetään myös, että lapsen kolme ensimmäistä elinvuotta ovat todella suuressa osassa muun muassa lapsen myöhemmän terveen psyykkisen kehityksen kannalta. Tästä huolimatta varhaiskasvatustoiminnan keskeytymisen vaikutukset pieniin lapsiin ovat jääneet pienelle huomiolle. Varhaiskasvatuksessa lasten tukijärjestelmät ovat hatarammat kuin kouluissa, jonka vuoksi varhaiskasvatusikäisten lasten asema pandemian aikana on ollut huolestuttava. Häden hetkellä varhaiskasvatusikäinen lapsi saattaa olla kyvytön hakemaan apua kodin ulkopuolelta. (Lasten ja nuorten hyvinvointi koronakriisin jälkihoidossa 2020, 61.)

Maailman varhaiskasvatus järjestössä (OMEP) on syntynyt huoli siitä, että covid-19-pandemia voi heikentää elintasoja ja perheiden palveluita sekä haavoittuvassa asemassa olevien lasten mahdollisuuksia varhaiskasvatukseen. Lisäksi huolenaiheina lapsilla ja heidän vanhemmillaan

on varhaiskasvatuspalveluiden määrä covid-19-pandemian aikana, lasten leikkimahdollisuuksien rajoittaminen, lasten välisten sosiaalisten kontaktien rajoittaminen ja lisääntynyt eriarvoisuus lasten pääsystä varhaiskasvatukseen. Uskotaan, että pandemian aiheuttamat taloudelliset ongelmat uhkaavat varhaiskasvatuspalveluiden elinkelpoisuutta ja kestävyyttä monissa maissa. (Kamigaichi ym. 2020.) Niin ikään maailman varhaiskasvatusjärjestö myös Suomen valtioneuvoston julkaisussa kirjoitetaan, kuinka pitkät poissaolot varhaiskasvatuksesta ja harrastuksista vaikuttavat erityisesti niihin lapsiin, jotka tarvitsevat hyvinvointinsa ylläpitämiseksi useita palveluita ja erityistä tukea. Useat lapsille tarkoitetut palvelut ovat olleet covid-19-pandemian vuoksi suljettuina tai niiden toimintaa on vähennetty. Esimerkkinä matalan kynnyksen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut, joiden toimintaa on vähennetty. Näillä palveluilla on merkittävä vaikutus muun muassa vammaisten tai pitkäaikaissairaiden lasten hyvinvointiin. (Lasten ja nuorten hyvinvointi koronakriisin jälkihoidossa 2020, 30.)

Kamigaichi ym. (2020) kirjoittavat siitä kuinka tuttuun ympäristöön luotu vakauden tunne covid-19 aikana tuki lasten henkistä hyvinvointia, kun lapset kaipasivat ystäviään ja olivat tietoisia muutoksista elämässä. Varhaiskasvatuksessa pandemian vuoksi tehdyt turvatoimet ovat rajoittaneet lasten mahdollisuuksia ylläpitää vertaissuhteitaan. Vertaissuhteiden ylläpitäminen covid-19-pandemian aikana on ollut paljon kiinni lasten huoltajien aktiivisuudesta ja lasten mahdollisuuksista pitää etäyhteyttä ystäviinsä. Vertaissuhteiden puuttuminen on ollut erityisen vahingollista lapsille, jotka kärsivät esimerkiksi väkivallasta perhepiirissään, kun lapsilla ei ole ollut perheen ulkopuolista aikuista, jolle voisivat kertoa tilanteestaan. (Lasten ja nuorten hyvinvointi koronakriisin jälkihoidossa 2020, 82.)

Yksinäisyys covid-19-pandemian aikana on lisääntynyt. Muista ihmisistä eristäytyminen on ollut raskasta ja huoli pandemiatilanteesta on pahentanut sen vaikutusta. On tärkeää, että pandemian aiheuttamaa tilannetta käsitellään lasten kanssa ikätasolle sopivalla tavalla. Covid-19-pandemialla on ollut positiivistakin vaikutusta niiden lasten osalta, jotka ovat olleet kiusattuja varhaiskasvatuksessa. (Lasten ja nuorten hyvinvointi koronakriisin jälkihoidossa 2020, 83.)

3.3 Vaikutukset työskentelyyn varhaiskasvatuksessa

Covid-19-pandemia on laittanut varhaiskasvatuksen työntekijät haastavaan tilanteeseen. Useat kyselyt ovat paljastaneet, että varhaiskasvatuksen työntekijöillä on ollut huolta omasta terveydestään pandemian aikana. Eniten moitteita saivat puutteelliset ohjeistukset covid-19-pandemiaan liittyen. (Lasten ja nuorten hyvinvointi koronakriisin jälkihoidossa 2020, 60.) Monet varhaiskasvatuksen opettajat ovat kokeneet ahdistusta ja jännitystä työssään lisääntyneen infektoriskin vuoksi, tähän liittyy myös matkat töihin julkista liikennettä käyttäessä. Nämä jännitteet ovat vaikuttaneet opettajien henkiseen hyvinvointiin sekä mielenterveyteen. Päiväkotien ja koulujen sulkemisen aikana varhaiskasvatuksen henkilöstö on kokenut itsensä vähemmän arvostetuiksi ja haavoittuvaisiksi. (Kamigaichi ym. 2020.)

Yhdysvalloissa on tutkittu sitä, kuinka varhaiskasvatuksen opettajat ovat tarjonneet etäopetusta päiväkotien lapsille ja heidän vanhemmilleen. Tutkimuksessa selvisi se, kuinka opettajat ovat käyttäneet normaalia enemmän aikaa suunnitteluun ja kommunikointiin perheiden kanssa, jolloin aikaa lasten ohjaamiselle on jäänyt vähemmän. Ennen covid-19-pandemiaa ei ollut tietoa verkko-opetuksesta ja sen tarjoamisesta varhaiskasvatusikäisille lapsille. Teknologian käyttö varhaiskasvatuksessa on usein vähäistä, sillä leikkiin perustuvat toimintatavat ovat parempia lapsille, kuin ruutuaikaan pohjautuva toiminta, joka voi olla haitallista lapsille. Varhaiskasvatuksen opettajat onnistuivat pitämään yhteyttä perheisiin sähköpostilla, puheluilla ja erilaisilla viestisovelluksilla. Verkossa olevien oppimisjärjestelmien kautta varhaiskasvatuksen opettajat yrittivät jakaa leikkipohjaista oppimista koteihin. Osa välitti oppinsa lapsille YouTube videoiden avulla, kun taas osa luotti Zoom-kokouksiin koko ryhmän lasten läsnä ollessa. Perheisiin toimitettiin myös materiaalia paperisena. Covid-19-pandemian myötä tehtiin tärkeä huomio siitä, kuinka tärkeitä on henkilöstön kouluttaminen teknologiaan liittyen. (Leech & Steed 2021.) Yhdysvaltojen tavoin Kanadan Quebecissä on tutkittu covid-19-pandemian vaikutuksia varhaiskasvatuksen opettajiin. Niin kuin muuallakin maailmassa Quebecissä varhaiskasvatuspalvelut suljettiin covid-19-pandemian myötä ja siirryttiin etätoimintaan. Tehdyssä tutkimuksessa käy ilmi, kuinka varhaiskasvatuksen opettajien työhyvinvointi heikkeni ja stressitasot nousivat. Ne opettajat, jotka tekivät etätöitä, kokivat vähemmän stressiä kuin ne, jotka olivat paikan päällä päiväkodeissa. (Bigras ym. 2021.)

Varhaiskasvatuksen opettajille suunnattu tutkimus Puolassa on tuonut ilmi sen, kuinka ongelmia on ilmennyt verkko-oppimisen myötä. Ongelmat ovat koskeneet motivaation vähene mistä, oppimisen heikkenemistä sekä kommunikaation rajallisuutta. Nämä asiat rinnastettuna lasten kehityksikään saattaa vaikutukset näkyä oppimistaitojen häiriintymisenä oppimisen myöhemmissä vaiheissa. Covid-19-pandemian myötä verkko-oppimiseen siirtyminen voi vaikuttaa negatiivisesti niihin lapsiin, joiden on vaikeampi sopeutua uusiin tilanteisiin. (Kruszewska, Nazaruk & Szewczyk 2020.)

Covid-19-pandemian myötä vaatimukset työskentelylle varhaiskasvatuksessa lisääntyivät, näistä suurimpina fyysinen etäisyys sekä työpaikan desinfiointi (Bigras ym. 2021). Pienten lasten kanssa oli hyvin vaikeata noudattaa sääntöjä liittyen sosiaaliseen etäisyyteen, jolloin varhaiskasvatuksen opettajat joutuivat ottamaan käyttöön tiukat hygieniasäännöt. Varhaiskasvatuksessa kohdattiin haasteita kontaktien vähentyessä vanhempien kanssa. Läheiset suhteet lasten perheisiin ovat osa varhaiskasvatuksen pedagogisia käytäntöjä. Tiukkojen hygieniasääntöjen noudattaminen merkitsi usein vanhempien määrän minimoimista saapumis- ja lähtötilanteissa ja niiden pitämistä mahdollisimman lyhyinä. (Kamigaichi ym. 2020.)

Varhaiskasvatuksessa tuli tehdä enemmän fyysisiä ja psyykkisiä ponnisteluja totuttuun työhön verrattuna, jotta voitiin ottaa lapsia ja heidän vanhempiansa vastaan. Uudet tavat työskennellä varhaiskasvatuksessa ja terveysohjeiden noudattaminen oli raskasta ja osaltaan vaikuttivat työhyvinvoinnin heikkenemiseen sekä työstressitason nousuun. Covid-19-pandemia on tuonut esille sen, kuinka varhaiskasvatuksen opettajien työ on monimutkaista, sekä arvokasta. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tulisi saada tukea ja tunnustusta työstä, jotta se sitoisi heitä tekemään tärkeitä työtä. (Bigras ym. 2021.) Helsingin varhaiskasvatusjohtaja Satu Järvenkallas puhuu Helsingin Uutisten artikkelissa siitä, kuinka hän ymmärtää varhaiskasvatuksen henkilöstön huolen ja ongelmat jaksamisessa. Vähäisten oireidenkin vuoksi henkilöstö on joutunut jäämään pois töistä, joka vaikuttaa heti sijaistarpeeseen. Henkilöstön siirtämistä ryhmästä ja yksiköstä toiseen on pyritty välttämään mahdollisuuksien mukaan. Samanaikaisesti varhaiskasvatuksessa on ollut lapsia paikalla lähes saman verran kuin normaaliaikanakin. Järvenkallas kertoo, että jos on ollut tilanteita, joissa päiväkotien aukioloaikoja on jouduttu pienentämään, on otettu yhteys vanhempiin ja kerrottu tilanteesta. Tarvittaessa on järjestetty varhaiskasvatusta muualla tai siirretty henkilöstöä. (Paastela 2021.)

4 Oppiminen

Muiden ihmisten läsnäolon sekä lähiympäristöön tutustumisen avulla lapset varttuvat ja omaksuvat uusia asioita. Opetellessa uusia asioita lapsista nousee esiin uteliaisuus, sillä he haluavat jatkuvasti oppia ja ylläpitää jo opittuja taitoja. Lapset oppivat päivittäin leikin ja tutkimisen kautta. Lisäksi varhaiskasvatuksessa mahdollistetaan päivittäin oppiminen erilaisten tuokioiden sekä arjen tilanteiden avulla. (Opetushallitus 2018, 21-22.) Heikkisen (2021, 31) mukaan varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt tulee rakentaa niin, että ne edistävät lapsen osallisuutta sekä rohkaisevat lasta oppimaan. Monipuolinen ja muunneltavissa oleva oppimisympäristö kannustaa lasta liikkumiseen, leikkimiseen sekä tutkimiseen. Oppiminen on lapselle kokonaisvaltainen kokemus, jota tapahtuu, kun lapset havainnoivat ja tutkivat ympäristöään. (Opetushallitus 2018, 22).

Valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa oppimisen alueet on jaettu viiteen osaan; kielten rikas maailma, ilmaisun monet muodot, minä ja meidän yhteisömmme, tutkin ja toimin ympäristössäni sekä kasvan, liikun ja kehityn. (Kuvio 1) Nämä viisi oppimisen aluetta ovat varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan keskeisimmät tavoitteet. Kyseisillä tavoitteilla taataan henkilöstön laadukas pedagoginen suunnittelu ja toteutus yhteistyössä lasten kanssa. (Opetushallitus 2018, 40.) Laaja-alaisen osaamisen oppimistavoitteiden tarkoituksena ei ole tulla täydelliseksi varhaiskasvatuksen aikana eikä sen jälkeisen koulutuksen aikana, vaan taidot kehittyvät läpi koko elämän (Lastikka ym. 2021, 32). Varhaiskasvatuksessa kaikilla lapsilla on oikeus laadukkaaseen oppimiseen. Oppimisen osa-alueita on tarkoitus yhdistellä ja hyödyntää mahdollisimman monipuolisesti lapsiryhmän mielenkiinnon kohteiden ja ikätason mukaisesti. (Opetushallitus 2018, 40.)

Kuvio 1: Oppimisen alueet

Lasten oppimisen keskiöön kuuluvat heidän mielenkiinnonkohteensa, jotka tulevat esiin erilaisten vuorovaikutustilanteiden kautta. Pedagogisen toiminnan avulla lapset saavat mahdollisuuden asioiden ja ilmiöiden monipuoliseen tutkimiseen. Se, miten oppimisen eri alueita käsitellään, riippuu täysin aiheesta, tilanteista ja lasten oppimisesta. Oppimisen lähtökohtana toimivat aina lasten mielenkiinnon kohteet sekä kysymykset, joita he esittävät varhaiskasvatuksen henkilöstölle. (Opetushallitus 2018, 40.) Varhaiskasvatuksessa pyritään tukemaan lapsen toimijuutta, lapselle täytyy välittyä tunne siitä, että hän pystyy vaikuttamaan yhdessä muiden lasten kanssa heitä koskeviin asioihin (Hilppö, Kumpulainen & Lipponen 2013, 161). Varhaiskasvatuksen henkilöstön ensiarvoinen tehtävä on taata pedagogisen toiminnan toimivuus, jotta voidaan edistää lasten kehitystä ja oppimista. (Opetushallitus 2018, 40.)

Lapsen leikki on varhaiskasvatuksen perusta, joka on päivittäin näkyvä elementti toiminnassa. Leikkiessään lapsi motivoituu oppimaan uusia asioita. (Heikkinen 2021, 37.) Leikki tukee lapsia oppimisessa ja kehittämisessä sekä edistää heidän hyvinvointiansa. Lapsille leikkiminen on luontainen tapa toimia, elää ja hahmottaa ympäristöään. Leikin avulla lapsi käsittelee kokemuksiaan, jolloin leikkien teemat usein perustuvat lapsen aiempiin kokemuksiin elämästä. Leikin lomassa lapset oppivat ymmärtämään itseään sekä ympärillä olevia ihmisiä. Leikin tuoman turvallisuuden ansiosta lapset oppivat kokeilemaan, yrittämään ja erehtymään erilaisissa asioissa. (Opetushallitus 2018, 38-39.)

Oppimista myötävaikuttavia asioita ovat lasten innokkuus, yhdessä touhuaminen sekä itsensä haastaminen. Lasten ajattelun ja kielenkehityksen, vuorovaikutustaitojen sekä leikkitaitojen pohja luodaan henkilöstön ja lasten välille muodostuvan vuorovaikutuksen pohjalta. Säännöt, joita on luotu lapsiryhmää varten, otetaan usein leikkiin mukaan ja näin opitaan havainnoimaan ja kokeilemaan sääntöjä leikin kautta. Toisten huomioiminen, omat tunteet ja tahtotila opitaan varhaiskasvatuksessa ryhmässä leikkien. (Opetushallitus 2018, 39.) Lapsen ollessa vuorovaikutuksessa muiden kanssa, hän joutuu ottamaan huomioon muutkin läsnäolijat ja heidän näkemyksensä, jolloin lapsi saa oppia vuorovaikutustaitoihinsa. Lapsen ollessa oppijana vuorovaikutustilanteessa, hän ei vain vertaile käsityksiään ja neuvottele muiden kanssa, vaan opettavaisen vuorovaikutuksen tuloksena opitaan luomaan uusia merkityksiä. (Kornqvist & Kumpulainen 2011, 75.)

Lapsi oppii toimimalla kuin tutkija. Lapsi kokeilee erilaisia asioita, ja katsoo mitä tapahtuu. Lapsen tutkiminen ei aina riemastuta vanhempia, mutta se on todella tärkeää lapsen oppimisen kannalta, sillä jos lapsi olisi passiivinen, oppiminen tapahtuisi paljon hitaammin. Lapsi oppii kaikilla aisteillaan ja näin vahvistetaan niiden yhteyttä aivoihin. Lapsi on luonnostaan utelias ja oppiminen on lapselle palkitsevaa, sillä uuden tutkiminen lisää lapsen hyvän olon tunnetta. (Huotilainen 2019, 133.)

Leikki-ikäinen oppii vauvan tavoin altistumalla, joka tarkoittaa sitä, että aivot reagoivat ympärillä tapahtuviin asioihin. Tämän rinnalle tulee kuitenkin myös muita oppimisen tapoja, kuten yrittämisen ja virheiden kautta oppiminen. Lapsi oppii matkimalla muita ihmisiä, yleensä käden heiluttaminen lähtiessä on yksi ensimmäisistä matkimalla opituista asioista. Peilisolut toimivat aktiivisina pienen lapsen aivoissa. Ne mallintavat ympäristössä olevien ihmisten teke-misiä. Leikki-ikäisen lapsen oppiminen on todella periksi antamatonta. Lapsi jaksaa yrittää aina uudelleen ja uudelleen. Lapsi saattaa opetella kävelemistä koko hereillä olo aikansa, sillä tahto päästä liikkumaan on niin suuri. (Huotilainen 2019, 120, 134-135.)

Lapsen stressitila estää lapsen oppimisen. Aikuisten tavoin myös lapset kokevat stressiä. Stressiä voidaan sanoa myös taistele tai pakene reaktioksi. Se on ihmisen tapa reagoida uhkaavassa tilanteessa. Ääriolosuhteissa tämä reaktio on hyödyllinen, mutta pitkään jatkunut

stressitila on ihmiselle todella haitallista. Lapselle voi aiheutua stressiä aivan arkisista asioista, kuten aikuisten kiireestä. Lapsen peilisolut peilaavat jatkuvasti ympäristöä, ja näin kuormittuneiden aikuisten stressi siirtyy myös lapseen ja saa lapsen käyttäytymään hankalasti. Lapsi kaipaa stressitilassa vain ulospääsyä hankalasta tunteesta, eikä pysty vastaanottamaan tietoa tai oivaltamaan asioita. (Huotilainen 2019, 138-139.) Kirsti Lonka kirjoittaa kirjassaan, kuinka stressi aiheuttaa ihmisessä reaktion, jossa hän ryhtyy toimeen. Selviytyminen stressiä aiheuttaneesta tilanteesta lisää hallinnan tunnetta, mikä taas innostaa ottamaan uusia haasteita vastaan. Tällä tavalla stressi on tärkeässä roolissa uusien asioiden oppimisessa. (Lonka 2015, 139.) Lapsen saadessa myönteisiä kokemuksia stressaavista tilanteista selviytymisestä, oppii hän pikkuhiljaa itsesäätelyä. Tutussa, turvallisessa ja myönteisessä ympäristössä, missä noudatetaan tiettyjä rutiineja, on lapselle paras mahdollinen ympäristö oppimiseen. (Huotilainen 2019, 140-142.)

Hereillä ollessaan leikki-ikäinen lapsi vastaanottaa tietoa, mutta myös nukkuessa aivoissa tapahtuu paljon asioita. Hereillä lapsi kerää talteen jokaisen tiedonmurusen ja nukkuessa taas jäsennetään kokonaiskuvaa ja yhdistellään kerättyä tietoa aikaisemmin opittuun. (Huotilainen 2019, 149.) Nukkuessa lapsen aivoissa syntyy uusia yhteyksiä ja jo ennestään muodostuneet yhteydet vahvistuvat. Aivojen rakentumiselle merkittävässä roolissa on uni, sillä näin aivot pysyvät muuntautuvina. Levossa aivot luovat uudelle tiedolle tilaa, jonka ansiosta seuraavana päivänä lapsi on taas valmis oppimaan uutta. (Airola 2016.) Tietoa ei pysty jäsentämään hereillä ollessa, joten sen vuoksi lapsen unen saanti on erittäin tärkeää (Huotilainen 2019, 149).

5 Varhaiskasvatuksen pedagogiikka

Pedagogiikka pohjautuu varhaiskasvatuksessa lapsen kasvuun ja kasvatukseen, arvoperustaan, näkemykseen lapsesta ja lapsuudesta sekä oppimiseen. Varhaiskasvatuksen pedagogiikalla tarkoitetaan varhaiskasvatuksen henkilöstön järjestämää suunnitelmallista ja tavoitteellista varhaiskasvatusta lasten hyvinvoinnin, fyysisten ja henkisten toimintojen kehittämiseksi sekä sellaisen oppimisen takaamiseksi, joka on kasvatus- ja varhaiskasvatustieteelliseen tietoon pohjautuvaa. (Opetushallitus 2018, 22.) Varhaiskasvatuksen opettajalla täytyy olla kyky nähdä pedagogiset mahdollisuudet eri tilanteissa. Opettajan tulee ymmärtää se, miksi jokin tilanne tehdään ja miksi se on hyvä tehdä juuri sillä tavalla. (Karila 2019, 10.) Jotta pedagoginen toiminta toteutuu, tulee varhaiskasvatuksen opettajilla olla pedagogista osaamista sekä käsitys siitä, miten lasten oppimista ja hyvinvointia voidaan edistää. (Opetushallitus 2018, 22.) Varhaiskasvatuksen opettajan ammatilliseen osaamiseen kuuluu kyky olla sensitiivisessä vuorovaikutuksessa lapsen kanssa, joka vaatii perusteellista ymmärrystä lapsesta ja hänen kehityksestään. Varhaiskasvatuksen opettajan tärkeä tehtävä on myös johtaa ryhmän pedagogista toimintaa. Tämä vaatii keskustelua ja reflektointia yhdessä muun henkilöstön kanssa. (Karila 2019, 11.)

Varhaiskasvatuksen pedagogiikan ydin on sen kokonaisvaltaisuus. Lasten oppiminen, hyvinvointi sekä laaja-alainen osaaminen ovat varhaiskasvatuksen keskeisimpiä tavoitteita, joita ohjaa pedagogisen toiminnan viitekehys (kuvio 2). Varhaiskasvatuksen yhteinen toiminta ja vuorovaikutus muodostavat pedagogiikan. Toiminnan suunnittelun perustana ovat lapsiryhmän mielenkiinnon kohteet ja tarpeet. (Opetushallitus 36-37.) Lastikka ym. (2021, 14) kirjoittaa kirjassaan, kuinka pedagogiikka rakentuu lasten mielipiteiden huomioimisesta, lasten havainnoinnista, jonka pohjalta toiminnan sisältö suunnitellaan sekä yhteisestä vuorovaikutuksessa tuotetuista merkityksistä. Viimeisenä pedagogiikan rakenteena on henkilöstön taidot rakentaa toimintaympäristö sellaiseksi, että se innostaa lapsia kaikilla oppimisen osa-alueilla. Valta-kunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa pidetään tärkeänä laadukkaan pedagogiikan toteuttamisessa toiminnan tarkoituksellista dokumentointia, arviointia ja kehittämistä. Suunnittelutyötä ohjaavat myös laaja-alaisen osaamisen osa-alueet. (Opetushallitus 2018, 37.)

Kuvio 2: Pedagogisen toiminnan viitekehys (Opetushallitus 2018, 36)

Kuntien omista varhaiskasvatussuunnitelmissa tarkennetaan pedagogisen toiminnan tavoitteet, jolloin voidaan huomioida varhaiskasvatuksen yksikkökohtaiset ominaispiirteet. Toiminnan suunnittelun pohjana käytetään lasten omia varhaiskasvatussuunnitelmia sekä kunnan omaa varhaiskasvatussuunnitelmaa. Varhaiskasvatuksessa tulee mahdollistaa jokaisen lapsen henkilökohtainen oppimisenpolku. (Opetushallitus 2018, 37.) Varhaiskasvatus kulmineoittuu kasvatuksen, hoidon sekä opetuksen ympärille, joiden ympärille myös pedagogiikka rakentuu. Tämä tarkoittaa sitä, että pedagogiikka sisältyy kaikkiin päivän tilanteisiin. Varhaiskasvatus tulee rakentaa niin, että kaikella toiminnalla pyritään kohti varhaiskasvatustilanteiden sekä varhaiskasvatussuunnitelman asettamia arvoja, tavoitteita ja painotuksia. Pedagogiikan kannalta

kaikki päivän tilanteet ovat merkityksellisiä, tapahtuivatpa ne missä tahansa. Merkityksellistä ei ole se mitä toiminta on vaan se mitä siinä tapahtuu. (Karila 2019, 10.)

Varhaiskasvatuksen pedagogiikka on vahvasti sidoksissa kulttuuriseen ja historialliseen kehitykseen. Tämä tarkoittaa sitä, että pedagogiset painotukset vaihtelevat ympäristön muutosten mukana. Varhaiskasvatuksen pedagogiikkaan heijastuu se, mitä milläkin aikakaudella ajatellaan lapsuudesta, varhaiskasvatuksen tavoitteista, lasten kehityksestä ja oppimisesta sekä pedagogisista menetelmistä. Varhaiskasvatuksessa henkilöstö omaa erilaisia koulutustasoja ja kuuluvat eri ammattisukupolviin. Tämä aiheuttaa vaihtelua henkilöstön pedagogisiin näemyksiin. (Karila 2019, 9-10.)

5.1 Vuorovaikutus

Ihmisten välisiä kohtaamisia kutsutaan vuorovaikutukseksi. Vuorovaikutus on aina kaksisuuntaista, eli vuorovaikutuksessa olevat ihmiset vaikuttavat toisiinsa. Vuorovaikutuksessa olevat ihmiset tuovat molemmat tilanteeseen oman historiansa ja kokemuksensa. Aikaisemmat vuorovaikutuskokemukset vaikuttavat siihen millaisia vuorovaikutustilanteet ovat ja miten ne koetaan. (Hinde 1987, Salmisen 2017, 164 mukaan). Vuorovaikutus pienten lasten kanssa vaatii kumppanilta erityistä herkkyyttä ottaa huomioon tämän aiemmat vuorovaikutuskokemukset. Vuorovaikutussuhde on vuorovaikutusta syvempää ja sisältää enemmän tunteita ja myönteistä suhtautumista kumppania kohtaan. (Salminen 2017, 167.)

Maailman ollessa täynnä erilaisia ihmisiä ja kulttuureita korostuu tällöin lapsen taito kohdata erilaisuutta. Hyviin vuorovaikutustaitoihin kuuluu taito kuunnella ja ymmärtää muiden ihmisten näkemyksiä ja näkökulmia sekä taito osata reflektoida omia arvojaan. Lapsen oman identiteetin muodostumisen ja hyvinvoinnin kannalta on tärkeää, että lapsi pystyy ilmaisemaan itseään ja ymmärtämään muita. Varhaiskasvatus tarjoaa lapsille mahdollisuuksia opetella vuorovaikutustaitoja eri kulttuureista tulevien ihmisten kanssa. Lapsia opetetaan olemaan ystävällisiä ja noudattamaan hyviä käytöstapoja, lisäksi harjoitellaan asettumista toisen ihmisen asemaan sekä ajattelua eri näkökulmista. Henkilöstön tuella lapset oppivat myös ratkaisemaan välillään syntyneitä ristiriitatilanteita rakentavalla tavalla. Lapsia opetetaan suhtautumaan avoimesti heitä ympäröivään moninaiseen maailmaan. (Opetushallitus 2018, 25.)

Varhaiskasvatuksessa henkilöstö ja lapset toimivat päivittäin erilaisissa vuorovaikutustilanteissa (Salminen 2017, 170). Salmisen (2017, 170) mukaan Kernan ynnä muut (2011) ovat todenneet vuorovaikutuksen tapahtuvan varhaiskasvatuksessa kolmella eri tasolla: aikuisen ja lapsen välillä, pienryhmässä sekä koko lapsiryhmän kanssa. Henkilöstön ollessa lämmin ja turvallinen on lapsen helpompi toimia varhaiskasvatusympäristössä ja lähestyä muita lapsia (Mashburn ym. 2008; Jennings & Greenberg 2009, Salmisen 2017, 170 mukaan). Henkilöstön

pitää osata suhteuttaa vuorovaikutus lapsen ikätason mukaisesti. Pienempi lapsi tarvitsee aikuiselta enemmän hoivaa ja mahdollisuuden päästä syliin (Hännikäinen 2015, Salmisen 2017, 171 mukaan). Vanhemman lapsen huomiota taas pitää suunnata enemmän vertaisiinsa, sillä ystävyysuhteiden merkitys alkaa korostua lapsen kasvaessa. Henkilöstöllä täytyy olla herkkyyttä tunnistaa vuorovaikutustilanteiden pedagogiset mahdollisuudet ja osattava hyödyntää niitä. (Salminen 2017, 171.)

Luottamuksellinen vuorovaikutus henkilöstön ja lasten välillä edistää lasten oppimista. Korkealaatuinen lasten ja henkilöstön välinen vuorovaikutus rakentuu seuraavista osa-alueista: tunnetuki, ohjauksellinen tuki sekä ryhmän organisointi. (Salminen 2017, 172.) Tunnetuessa on kyse siitä, että jokainen lapsi tulee ryhmässä kuulluksi (Curby ym. 2013, Salmisen 2017, 172 mukaan). Henkilöstön tulee tunnistaa jokaisen lapsen pedagogiset tarpeet ja osattava haastaa lapsia heidän tarpeitaan vastaavalla tavalla (Salminen 2017, 172). Ohjauksellinen tuki tarkoittaa sitä, että henkilöstö huomaa tilanteissa pedagogiset mahdollisuudet ja haastetaan lasta ajattelemaan (Curby ym. 2013, Salmisen 2017, 173 mukaan). Lastikka ym. (2021, 80) kirjoittavat kirjassaan, kuinka ilman laadukasta vuorovaikutusta ei synny pedagogiikkaa.

Ryhmän organisoinnissa taas on kyse siitä, että henkilöstö osaa ennakoida lasten toimintaa. Näin pedagoginen toiminta on hyvin suunniteltua ja siinä on osattu huomioida lasten omat mielenkiinnon kohteet. (Hamre ym. 2012; Howes ym. 2008; Pianta ym. 2008, Salmisen 2017, 173 mukaan.) Lapsiryhmän eri toiminnot ovat sujuvia ja tarvittaessa vuorovaikutuksen tukena osataan käyttää erilaisia välineitä, esimerkiksi viittomia tai kuvakortteja. Hyvä vuorovaikutus lasten ja henkilöstön välillä, syntyy kun henkilöstö kuuntelee lapsia ja ovat aidosti kiinnostuneita heidän asioistaan. (Salminen 2017, 173.) Hyvä vuorovaikutus saa alkunsa käsistä, eleet, joita tehdään käsillä tukevat puhetta ja helpottavat vuorovaikutuksen syntymistä. Vähäsanainen lapsi voi tuoda omilla eleillään esille sanoja, joita ei osaa sanoittaa. Ajatuksia, joita ei osaa puheen muodossa kertoa on helppo tuoda esiin kehollisesti esittämällä, osittamalla ja eläytymällä. Jotta ymmärrys ja empatia välittyy keskustelukumppanille, on hyvä peilata toisen eleitä. (Paananen 2017.)

Sosioemotionaalisella kompetenssilla viitataan lapsen kykyyn tunnistaa ja säädellä omia tunteitaan, taitoa ratkaista ristiriitatilanteita rakentavasti sekä kykyä luoda ja ylläpitää ystävyysuhteita sekä käyttäytyä muita kohtaan niin, että sillä on myönteiset seuraukset (esim. Denham 2006; Denham ym. 2012, Koivulan & Laakson 2017, 115-116 mukaan.) Tunnekasvatus on osa vuorovaikutustaitojen opettelua varhaiskasvatuksessa. Kun lapsi on tietoinen tunteistaan, on hän myös sosiaalisesti taitavampi. Hyvät tunnetaidot myös edistävät lapsen hyvinvointia. (Opetushallitus 2021a.) Tunnetaidot voidaan lyhyesti selittää taitona tunnistaa omia ja muiden tunteita sekä taitona näyttää ja säädellä omia tunteitaan (Koivula & Laakso 2017, 116). Ihmiset tuntevat tunteita synnynnäisesti, mutta kyky säädellä niitä vaatii harjoittelua. Toi-

sesta elinvuodesta alkaen lapsella alkavat kehittyä sellaiset kognitiiviset prosessit, joita tunteiden säätelyssä tarvitaan. (esim. Izard ym. 2002, Koivulan & Laakson 2017, 116 mukaan.) Tämän ikäinen lapsi hakee tunneinformaatiota ihmisen kasvoilta, siitä millainen tuleva tilanne on, ja ohjaa sen avulla omaa käyttäytymistään (Widen & Russell 2010, Koivulan & Laakson 2017, 116 mukaan). Lapset tarvitsevat pitkään aikuisen tukea tunteidensa säätelyssä (Koivula & Laakso 2017, 116). Leikkiessä tulee usein vastaan tilanteita missä varhaiskasvatuksen opettaja voi tukea lasta tunnetaitojen opettelussa. Jos leikki kumppani esimerkiksi itkee, voi opettaja ohjata lasta pohtimaan mistä suru tuli ja miten toisella lapselle tulisi parempi mieli. (Opetushallitus 2021a.) Osa ihmisen tunnekokemuksista on ikään kuin automaattisia. Suurin osa vauvoista reagoi pelolla uusiin ihmisiin. Kokemuksen myötä voidaan tästä kuitenkin oppia pois. (Koivula & Laakso 2017, 116-117.)

Pettymykset ja ristiriitatilanteet aiheuttavat lapsissa erilaisia reaktioita. Joku lapsi saattaa itkeä ja suuttua, kun toinen taas vetäytyy. Tilanne saattaa olla lapselle hämmentävä, eikä hän tiedä miten tilanteessa voisi toimia. Ristiriitatilanne saattaa syntyä hyvinkin nopeasti ja se aiheuttaa lapselle ahdistusta. Lapselta usein odotetaan, että hän pystyy päästämään tunteesta irti hyvinkin nopeasti, joka saattaa johtaa ei toivottuun lopputulokseen. Nämä tilanteet ovat haastavia, myös varhaiskasvatuksen opettajille juuri niiden nopean muodostumisen vuoksi. Ristiriitatilanteet vaativat opettajalta erityistä herkkyyttä ja taitoa toimia järjestelmällisesti. Ristiriitatilanteiden kohtaamista voidaan etukäteen harjoitella erilaisten harjoitusten avulla. Harjoituksissa lapsille opetetaan tunteiden hallintaa, sekä pohditaan, miten tiettyissä tilanteissa kannattaisi toimia. (Cantell 2010, 30-31, 33.) Mannerheimin lastensuojeluliiton verkkosivuilla kirjoitetaan samasta aiheesta, kun Cantell (2010) kirjoittaa kirjassaan. Tilanteet, jotka aiheuttavat lasten välistä ristiriitaa, saattavat aiheuttaa joihinkin lapsiin aggressiivisuutta, joka ilmenee huutona, haukkuina sekä käsiksi käymisellä. Harjoittelemalla sosiaalisia taitoja lapsen kanssa, tällaisilta tilanteilta voidaan välttyä. (MLL 2017.)

5.2 Yhteisöllisyys

Birck kirjoittaa oppaassaan siitä, miten yhteisöllisyys muodostuu usein sellaisten ihmisten ympärille, jotka ovat kiinnostuneita samasta asiasta tai sitoutuneet tuottamaan vuorovaikutusta keskenään. Jotta yhteisö voi muodostua pitää sen jäsenten välille syntyä luottamus- ja välittämssuhde. Pohjimmiltaan yhteisöllisyys on sitoutumista yhdessä sovittuihin asioihin määritellyssä paikassa yhteisön muodostavien ihmisten kanssa. (Birck 2021, 4.) Varhaiskasvatus on pieni yhteisö, jonka jäseninä ovat sekä aikuiset että lapset. Päivittäin mahdollistetaan molempipuolinen oppiminen aikuisten ja lasten välillä. Varhaiskasvatuksessa jokaisella on oikeus kertoa oma mielipiteensä sekä näyttää tunteensa. Yhteisön jäseniä rohkaistaan jakamaan ajatuksiaan ja ideoitaan, jotta toiminnassa voidaan huomioida kaikkien vahvuusalueet. Varhaiskasvatuksessa pidetään tärkeänä sitä, että muita kunnioitetaan ja käyttäytyään huomaavaisesti muita kohtaan. Yhteisö kannustaa yrittämiseen ja sinnikkyYTEEN, ja myös erehdykset ymmärretään. Yhdessä tekeminen ja osallisuus lujittavat yhteisöä. (Opetushallitus 2018, 29.)

Lasten kasvuympäristö laajentuu kodista varhaiskasvatukseen lapsen saavuttaessa varhaiskasvatustaan. Kotona opittujen sosiaalisten taitojen, perinteiden sekä arvojen lisäksi he pääsevät tutustumaan erilaisiin tapoihin ajatella ja toimia. (Opetushallitus 2018, 44.) Myös Koivulan mukaan pienet lapset oppivat erilaisia sosiaalisia taitoja osana varhaiskasvatus yhteisöä. Varhaiskasvatuksen henkilökunnan tärkeänä tehtävänä on tukea ja ohjata lapsia näiden taitojen opettelussa (Koivula 2013, 22.) Varhaiskasvatuksessa lapset opettelevat muun muassa vuorovaikutustaitoja, erilaisten roolien ottamista, toisten arvostavaa kohtelua sekä asioiden jakamista vertaistensa kanssa (Damon & Phelps 1989, Koivulan 2013, 22 mukaan). Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman mukaisesti varhaiskasvatuksessa tutustutaan lähiympäristöön ja opetellaan toimimaan osana sitä. Lähiympäristöön lähdetään tutustumaan huomioiden lähiyhteisön historia, nykyisyys ja tulevaisuus. Lisäksi tutustumisessa voidaan hyödyntää monipuolisesti eri tiedotusvälineitä. Lähiyhteisöön tutustuminen tukee monia laaja-alaisen oppimisen alueita, kuten vuorovaikutusta, itsensä ilmaisua, ajattelua ja oppimista. (Opetushallitus 2018, 44.)

Yhteisö ei ole heti valmis, vaan rakentuu ja muotoutuu pikkuhiljaa. (Koivula 2013, 22.) Yhteisön jäsenenä toimiminen vaatii lapsilta monimutkaisia taitoja ja sosiaalista lahjakkuutta (Koivula 2008, 263, Koivulan 2013, 22 mukaan). Varhaiskasvatuksen yhteisössä jokaisella lapsella on oma paikkansa ja roolinsa, jotka saattavat myös vaihdella. Jotkut ovat sosiaalisesti aktiivisia, kun taas toiset saattavat pysytellä hiljaa taka-alalla. Lapsen sosiaalinen asema vaikuttaa vahvasti lapsen osallisuuteen sekä vuorovaikutukseen ryhmässä (Ladd, Kochenderfer & Coleman 1997, Neitolan 2013, 106 mukaan). Jokainen varhaiskasvatusryhmä muodostuu omanlaisekseen kokonaisuudeksi. Yhteisössä opetellaan myös yhteisistä säännöistä sopimista ja niistä kiinni pitämistä. (Williams & Pramling-Samuelsson 2000, 288, Koivulan 2013, 22 mukaan.)

Koivulan mukaan yhteisön rakentumisen kannalta yksi tärkeimmistä yhdistävistä tekijöistä on lasten samanlaiset leikkimieltymykset ja mielenkiinnon kohteet. Koivulan lisäksi Järvinen ja Mikkola kirjoittavat siitä, kuinka varhaiskasvatusryhmiin muodostuu pienempiä ryhmiä, joita yhdistävät esimerkiksi kiinnostus samoihin leikkeihin tai yhteinen kieli. Yhteisöllisyyttä tulisi alkaa vahvistaa jo varhaisessa lapsuudessa, sillä kiusaaminen ja syrjäytyminen ovat vakavia jo lapsuudessa esiintyviä ongelmia. Yhteisöllisyys perustuu vahvasti tunteeseen yhteisöön kuulumisesta, mutta se vaatii myös erilaisia taitoja kuten sen, että osaa muodostaa ryhmän ja oppii edistämään sen toimintaa. Näiden taitojen perusta rakentuu jo varhaislapsuuden yhteisöissä ja varhaiskasvatuksen henkilökunnan tulee toimia lasten oppimisen tukijoina ja roolimalleina. (Koivula 2013, 23; Järvinen & Mikkola 2015, 34)

Yhteisöllisyyttä ei voi vain opetella, vaan siihen tietyllä tapaa kasvetaan ja se kehittyy ajan kuluessa. Pienten lasten kehityskaudelle ominaista on kiinnostus sosiaalisiin kontakteihin ja sosiaalisten taitojen opetteluun ja siksi yhteisöllisyyteen on hyvä kiinnittää huomiota varhaiskasvatuksessa. Tämä tukee yhteisöllisyyden luomista myös elämän myöhemmissä vaiheissa, kuten koulussa ja työpaikalla. Myös Järvinen ja Mikkola kertovat kirjassaan, kuinka varhaiskasvatuksessa opituista yhteisöllisyystaidoista on hyötyä tulevaisuudessa, kun lapsi liittyy uusiin ryhmiin (Järvinen & Mikkola 2015, 36). Koska yhteisöllisyys perustuu ihmisen omaan tunteeseen ja kokemukseen, on tärkeää, että lapsi saa positiivisia kokemuksia yhteisöön kuulumisesta jo varhaisessa lapsuudessa. Näin lapsi kokee yhteisöllisyyden myönteiseksi eteenpäin kantavaksi voimaksi, jonka eteen on tärkeää tehdä töitä. (Koivula 2013, 24.)

Lapsiryhmissä on aina lapsia, jotka tarvitsevat henkilöstön tukea vertaissuhteiden luomisessa ja ylläpitämisessä. On lapsia, jotka joutuvat jatkuvasti konfliktitilanteisiin vertaistensa kanssa, mutta on myös hiljaisia lapsia, jotka saattavat jäädä huomaamatta. Henkilöstön täytyy jatkuvasti osata havainnoida ympäristöään, jotta lapsen vertaisverkosto tulee heille tuuksi. Näin osataan tehdä sensitiivisiä interventioita sekä kehittää lapsen vertaisverkostoa pedagogisen tuen avulla. Jotta henkilöstö osaa toimia näin, tulee heillä olla kyky asettua lapsen asemaan sekä kokemusta lapsen leikeistä vertaisten kanssa. Näissä tilanteissa tarvitaan sensitiivisyyttä ja herkkyyttä, jotta henkilöstön toiminta ei leimaa lasta. Jos lapsi erehtyy, on tärkeää olla myötätuntoinen ja kannustaa lasta uusien taitojen opetteluun, kuin läksyttää häntä virheistä. Varhaiskasvatuksen yksi tärkeimmistä tavoitteista on tukea lapsia myönteisten vertaissuhteiden solmimisessa. (Hakari 2019, 20.)

5.3 Osallistuminen ja vaikuttaminen

Varhaiskasvatukseen on merkitty kohta lapsen osallisuudesta ja vaikuttamisesta. Varhaiskasvatuksen suunnittelua, toteutusta sekä arviointia tehdessä tulee kuulla lapsen mielipide ja toiveet. Lapsen ikä ja kehitys ohjaa osallisuuden ja vaikuttamisen mahdollisuuksia. Lapsen osallisuuden ja vaikuttamisen lisäksi on huomioitava huoltajat ja heidän mahdollisuutensa osallistua ja vaikuttaa lapsen varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on velvollisuus järjestää säännöllisesti lapsille ja heidän vanhemmille tilaisuus osallistua suunnitteluun ja arviointiin. (Varhaiskasvatustalaki 540/2018, 20§.) Rantala ja Uotinen nostavat esiin sen, kuinka perheillä saattaa välillä olla haasteita osallistua varhaiskasvatuksen toiminnan suunnitteluun. Varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on kuitenkin velvollisuutena luoda toimiva yhteistyö perheiden kanssa. Tällaisen tapauksen sattuessa varhaiskasvatuksen opettajan tulee miettiä vaihtoehtoisia keinoja, sille miten luoda toimiva yhteys kodin ja päiväkodinvälille. (Rantala & Uotinen 2019, luku 5)

Varhaiskasvatustalain (540/2018) lisäksi Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksien sopimuksessa määritellään lapsen oikeudesta osallisuuteen, jonka pitäisi toteutua kaikilla elämän osaluilla myös kodin ulkopuolella. Sopimuksessa 12. artikla painottaa lapsen oikeutta kuulluksi tulemisesta sekä oman mielipiteen ilmaisusta kaikissa lasta koskeissa asioissa sekä aikuisten velvollisuudesta ottaa lasten mielipiteet huomioon. (Yleissopimus lapsen oikeuksista 60/1991.) Hipp ja Palsanen (2014, 10,12) kirjoittavat kuinka lasten osallistuessa ja vaikuttaessa heitä koskeviin asioihin tulee ottaa huomioon lasten henkilökohtaiset tarpeet. Kaikki lapset ovat omia yksilöitään, jolloin samanikäisillä lapsilla on erilaiset lähtökohdat asioiden käsittelyyn. Kun lapset otetaan mukaan vaikuttamaan toiminnan kehittämiseen liittyvään sisältöön, pitää mukana olevan aikuisen huomioida toiminnan vaikutukset lapsiin. Tämän lisäksi on tärkeää huomioida tapa käsitellä asioita lasten turvallisuuden näkökulmasta. Vaikuttamistilanteissa lapset saavat tuoda omia ideoitaan esille, jolloin vaarana voi olla lasten välinen kiusatuksi tuleminen. Tällaiset tilanteet voidaan välttää kertomalla lapsille heti aluksi, kuinka kaikkien ideat ovat yhtä arvokkaita. Lasten osallistuminen ja vaikuttaminen vaatii aikuisilta avoimuutta ja rehellisyyttä lasten toimintaa kohtaan. Toiminnassa mukana olevan aikuisen pitää puhua lapsille asioita niin, että lapset ymmärtävät mistä aikuisen puheesta on kyse. Tämä vaatii aikuiselta lapsen tasolle laskeutumista puhumalla asiat auki ja selittämällä asioiden sisältö tavalla, jonka lapset ymmärtävät. Lasten antaessa palautetta toimintaan liittyen, on toiminnassa mukana olevan aikuisen hyvä muistaa heti antaa lapsille positiivista palautetta, jotta lapsille jää positiivinen mielikuva vaikuttamisesta.

Varhaiskasvatuksessa osallisuuden voi määrittellä olevan lasten kokemus suhteessa ympäröivään maailmaan ja kulttuuriin. Lapset tuntevat olevansa osallisia, tärkeitä ja huomioituja var-

haiskasvatuksen arjessa. Lapset kokevat, että heidän asiansa kuullaan ja ymmärretään. Lapset kokevat osallisuutta arkisessa ympäristössään sekä sosiaalisissa tilanteissa lapsille ominaisella, ikätasolle sopivalla tavalla toimiessa ja itseään ilmaistessa. (Karlsson 2005, 8-9.)

5.4 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Fyysiseen hyvinvointiin ja terveyteen liittyvät taidot ja tieto voidaan yhdistää itsestä huolehtimiseen ja arjen taitoihin. Turvallinen tapa toimia, ravitsemus, liikunta sekä toisten ihmisten läsnäolo sekä vuorovaikutus ovat asioita, jotka edistävät lasten fyysistä hyvinvointia ja terveyttä varhaiskasvatuksessa. Itsestä huolehtimista ja arjen taitoja harjoitellaan keskustelemalla lasten kanssa hyvinvoinnista sekä terveydestä. Varhaiskasvatuksessa tavoitteena on tukea lapsia niin, että he saavat terveen ja hyvän käsityksen itsestään. (Aho 2017, Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot; Kola-Torvinen 2017, 14.) Varhaiskasvatuksessa paikalla olevien lasten ja henkilöstön määrä on suoraan kytköksissä tartuntatauteihin sairastumiseen. Jotta sairastumisilta vältytään, on hyvä kiinnittää huomiota hygieniaan monissa arkisissa asioissa. Varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on velvollisuus ylläpitää arkipäiväistä hygieniatasoa omalla toiminnallaan ja huolehtia se myös lasten osalta kuntoon. Jotta tartuntatauteja pystytään ennaltaehkäisemään, on huoltajilla oma osuutensa hoidettavana riittävän hygienian ylläpitämiseksi. (Opetushallitus 2021b.)

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot ovat taitoja, jotka ovat varhaiskasvatuksessa keskeisessä asemassa. Perusta lasten terveyttä ja hyvinvointia edistävälle elämälle luodaan jo varhaisessa vaiheessa lasten elämää. Pienimmillä lapsilla huolenpito sekä omista perustarpeista huolehtiminen korostuu. (Opetushallitus 2018, 47-48.) Varhaiskasvatuksessa alle kolmevuotiaiden perushoittoon kuuluvat vahvasti vaipan vaihto, potalla käyminen sekä pukeminen. Näihin jokapäiväisiin hetkiin yhdistyy pedagogiikka, joka voi näkyä esimerkiksi loruja käyttäessä arjen tilanteissa sekä kehonosia nimettäessä samalla, kun pieni lapsi pukee tai häntä puetaan. (Komi 2020.) Lasten kanssa yhdessä tutustutaan terveyttä ja turvallisuutta koskeviin asioihin. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tehtävänä on lisätä lasten tietoisuutta ja taitoja pitää huolta terveydestä sekä omasta hygieniasta. (Opetushallitus 2018, 48.)

Arjen taitojen opettelu on jokapäiväistä toimintaa varhaiskasvatuksessa. Lapsia tuetaan ja kannustetaan opettelemaan taitoja, jotka lisäävät lasten itsenäistymistä. Pukeutuminen, ruokailu, hygienia sekä omista tavaroista huolehtiminen kuuluvat taitoihin, joita varhaiskasvatuksessa harjoitellaan. Vastuullisuutta ja turvallisuutta painotetaan arjen taitojen opettelussa. (Opetushallitus 2018, 25.) Valtakunnallisesta varhaiskasvatussuunnitelmasta nousee esiin ruokailun olevan jokapäiväisen opetteluksen kohteena. Tähän liittyen Komi kirjoittaa kuinka arjen taitoihin liittyvää pedagogiikkaa on helppo hyödyntää isompien lasten kanssa ruokaillessa, kun lapsia kannustetaan ja tuetaan omatoimisuuteen. Lapsen on hyvä oppia tekemään asioita itse.

Lapsen harjoitellessa itsenäisesti tekemistä, varhaiskasvatuksen henkilöstön on hyvä seurata lasten osaamista, eikä tehdä heidän puolestansa valmiiksi. Uusien asioiden opettelu lähtee yhdessä tekemisestä. (Komi 2020.)

On tärkeää, että arjen taitojen opettelussa huomioidaan lapsen ikätaso sekä kehitysvaiheet. Monien arjessa tehtävien toimintojen tekeminen vaatii lapselta muun muassa motoristen taitojen hallintaa, itsesääätelyä sekä sinnikkyyttä. Esimerkiksi se, että lapsi voi oppia pukeutumaan itse vaatii sitä, että lapsi tuntee oman kehonsa ja hallitsee hienomotoriset taidot. (Krusius 2019.) Krusiuksen tavoin Holma ym. kirjoittavat kuinka lapsi oppii parhaiten itsestä huolehtimisen ja arjen taitoja silloin, kun hänet otetaan mukaan arkisiin puuhiin. Lapsen kattaessa pöytää tai lakaistessa lattiaa arjen taidot karttuvat. Taitoja pystytään tukemaan niin päiväkodissa kuin lapsen kotona. Erilaisia arjen puuhia lapselle antaessa on hyvä huomioida lapsen ikä ja se mikä on tehtävän lopputulos. Jos ei ole itse tyytyväinen esimerkiksi lapsen pyyhkimään pöytään on hyvä miettiä tehtävän soveltuvuutta lapselle. Lapsen arjen taitojen oppimista on helppo tukea ajattelemalla, miten itse tekisin asian, jonka jälkeen opettaa asia lapselle vaihe kerrallaan. Opetuksessa on hyvä muistaa asian sanoittaminen, lapsen kannustaminen ja ajan antaminen sekä opitun taidon kehuminen. (Holma, Pekkanen & Tolvanen 2021.)

6 Tutkimuksen toteuttaminen

Tutkimus aloitetaan aiheen valinnasta. Aiheen valintaa kannattaa aina pohtia tarkasti muun muassa sitä, onko aihe tarpeeksi kiinnostava ja onko aiheesta saatavilla riittävästi tietoa. Tutkimuksen aiheen ollessa selvillä, kannattaa lähteä tutustumaan siitä jo olemassa olevaan kirjallisuuteen ja muuhun materiaaliin. Mitä enemmän tutkijalla on aiheesta entuudestaan tietoa sen parempi. Varsinkin uusimpaan materiaaliin aiheesta suositellaan perehtymään tarkasti. Luetun tiedon perusteella pyritään muodostamaan sopiva tutkimuskysymys tai tutkimusongelma, johon tutkimuksella lähdetään hakemaan vastausta sopivaa menetelmää käyttäen. (Sarajärvi & Tuomi 2009, 151-152.)

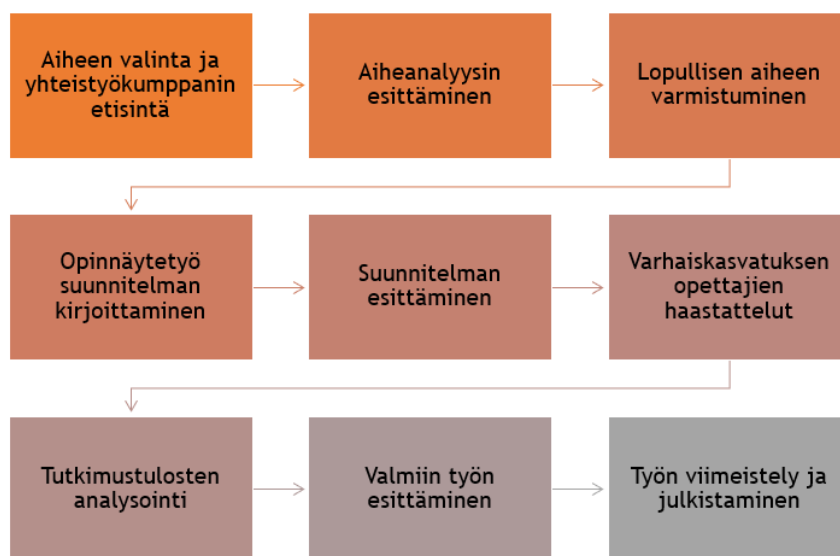
Tutkimusta tehdessä tutkimusetiikalla on suuri rooli koko tutkimuksen ajan. Tutkimusetiikkaan liittyy tutkijoiden mukaan paljon asioita, joita pitää tehdä ja huomioida, mutta on myös asioita, joita tutkimuksessa ei saa tehdä. Useimmiten tieteellinen tutkimus rakennetaan noudattamaan tiettyjä toimintatapoja. Tutkimuskysymykseen tai tutkimusongelmaan vastaaminen on tutkimuksessa pohjimmaisena ajatuksena. Aluksi tutkimukseen luodaan teoreettinen viitekehys, johon tutkimuksella pyritään luomaan uutta tietoa. Etiikka määrittelee koko tutkimuksen luotettavuuden aina aiheen valinnasta tutkimuksen tuloksiin. Eettisiä kysymyksiä saattaa herätä tutkimuskohdetta ja menetelmää valitessa, aineistoa hankkiessa, tieteellisen tiedon luotettavuudessa sekä tutkimustulosten kohdalla. (Kuula 2011, 11; Moilanen ym. 2014, 18-19.)

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia covid-19-pandemian vaikutuksista varhaiskasvatuksen pedagogiikkaan. Tavoitteena oli lisätä tietoa covid-19-pandemian vaikutuksista lapsen oppimisen mahdollisuuksiin. Lopulta opinnäytetyön tutkimuskysymykseksi muodostui:

”Miten varhaiskasvatuksen opettajat kokevat covid-19-pandemian vaikuttaneen varhaiskasvatuksen pedagogiikkaan.”

6.1 Tutkimusprosessin eteneminen

Opinnäytetyöprosessi (kuvio 3) lähti liikkeelle syksyllä 2020 yhteistyökumppanin etsinnällä. Tässä vaiheessa opinnäytetyöllä ei vielä ollut aihetta, sillä toivottiin sen tulevan yhteistyökumppanilta. Yhteistyökumppania koetettiin löytää monin keinoin, mutta yhteydenotot eivät tuottaneet tulosta. Päätettiin tässä vaiheessa alkaa pohtimaan aihetta itse. Aiheeksi valikoitui kiinnostava ajankohtainen ilmiö covid-19-pandemia ja sen vaikutus varhaiskasvatukseen. Tämän jälkeen otettiin yhteyttä opinnäytetyötä ohjaavaan opettajaan, jonka kanssa keskusteltiin valitusta aiheesta. Päätettiin edetä tämän aiheen parissa. Nyt myös yhteistyökumppani löytyi helposti.

Kuvio 3: Tutkimusprosessin eteneminen

Opinnäytetyön aiheanalyysi esitettiin Laurea-ammattikorkeakoulun varhaiskasvatuksen opinnäytetyöseminaarissa joulukuussa 2020. Seminaarissa kävi ilmi, että aihetta on tarkennettava sekä sisällytettävä siihen pedagogiikka. Näiden tarkennusten myötä pohdittiin, kuinka aihetta tulisi rajata. Pohdittiin opinnäytetyön ohjaajan kanssa myös sitä, tuleeko covid-19-pandemia

vaikuttamaan vielä loppuvuodesta 2021, kun olisi tarkoitus saada opinnäytetyöprosessi päätökseen. Keväällä 2021 kävi ilmi, että covid-19-pandemia tulee vaikuttamaan vuoden loppuun saakka. Kentältä saadun tiedon pohjalta lähdettiin muotoilemaan aihetta uudelleen ja päädyttiin lopulliseen aiheeseen, joka on ”varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia covid-19-pandemian vaikutuksista pedagogiikkaan”.

Kevään 2021 aikana kirjoitettiin opinnäytetyön suunnitelmaa ja esitettiin suunnitelma toukuussa järjestetyssä Laurea-ammattikorkeakoulun varhaiskasvatuksen opinnäytetyöseminaarissa. Suunnitelma koottiin aiheesta löytyvän kirjallisuuden sekä verkkomateriaalin pohjalta. Seminaarissa saatiin opettajilta ja opiskelutovereilta rakentavaa palautetta, jonka pohjalta työskentely jatkui. Kesän 2021 aikana haastateltiin viittä varhaiskasvatuksen opettajaa, jotka työskentelevät 0-3-vuotiaiden sekä 3-5-vuotiaiden ryhmissä eri puolilla Suomea. Alkuperäinen suunnitelma oli haastatella pääkaupunkiseudulla työskenteleviä varhaiskasvatuksenopettajia, sillä covid-19-pandemian rajoitukset ovat olleet tiukimmat Uudellamaalla. Haastateltaviksi valikoitui, kuitenkin myös muualla Suomessa työskenteleviä varhaiskasvatuksenopettajia.

Haastatteluiden jälkeen litteroitiin saatu materiaali sekä pelkistettiin se. Työn sujuvoittamiseksi luotiin Excel-taulukko, johon materiaali jaoteltiin teorian pohjalta määritettyihin yläluokkiin sekä niiden alle muodostuneisiin alaluokkiin. Ennen aineiston luokittelua saatiin ohjausta menetelmätyöpajasta aineiston analysointiin liittyen. Saadun ohjauksen myötä päädyttiin yksi yläluokka poistamaan, sillä suositusmäärä ylittyi. Poistettu yläluokka liittyi kokemukseen ystävyys- ja vertaussuhteista. Tähän liittyvä aineisto kuitenkin hyödynnettiin valmiissa työssä. Aineiston luokittelun jälkeen aloitettiin analysoimaan kerättyä aineistoa teorialähtöisesti. Excel-taulukon avulla aineiston analysointi eteni sujuvasti. Aineistosta löytyi selkeitä eroavaisuuksia ja yhtäläisyyksiä, joiden pohjalta saatiin kiinnostavaa vertailua haastateltavien vastausten välille.

Valmis työ esitettiin varhaiskasvatuksen opinnäytetyöseminaarissa joulukuussa 2021. Seminaarissa tulleiden kommenttien perusteella tehtiin vielä korjauksia. Viimeistely opinnäytetyö julkaistiin Theseuksessa joulukuussa 2021.

6.2 Laadullinen tutkimusmenetelmä

Tähän opinnäytetyöhön tutkimusmenetelmäksi valikoitui laadullinen tutkimusote, jota käytetään silloin kun tutkittavaa kohdetta ei tunneta hyvin, mutta sitä haluttaisiin ymmärtää paremmin. Tyypillisiä laadullisia eli kvalitatiivisia tutkimusmenetelmiä ovat erilaiset haastattelut sekä osallistuva havainnointi. Näiden lähtökohtana on antaa syvällistä tietoa tutkittavan henkilön todellisesta elämästä. Laadullisissa menetelmissä tutkittavat ovat usein harkiten valittuja, joista halutaan saada lisää tietoa, eli silloin puhutaan harkitusta näytteestä (Moilanen ym. 2014, 105.) Sarajärven ja Tuomen (2009, 21-22) mukaan laadullisissa tutkimuksissa etikan kannalta merkittävää on tehdä haastatelluista henkilöistä tunnistamattomia.

Laadullisessa tutkimuksessa tutkittavia on usein vähemmän kuin määrällisessä tutkimuksessa, mutta analysoitavaa materiaalia syntyy usein reilusti enemmän, kuten aukikirjoitettua tekstiä. Tavoitteena on siis ymmärtää tutkittavaa kohdetta kokonaisvaltaisemmin ja saada kerättyä paljon syvällistä tietoa. Määrällisissä menetelmissä teoria ohjaa suunnittelua, mutta laadullisissa menetelmissä tämä ei ole samalla tavalla mahdollista, koska tarkoituksena on tuottaa uutta tietoa entuudestaan suhteellisen tuntemattomasta aiheesta. (Moilanen ym. 2014, 105.) Tästä huolimatta teorialla on kuitenkin valtava merkitys laadullisissa tutkimuksissa. Laadullisen tutkimuksen tietoperusta muodostetaan tutkimukselle keskeisten käsitteiden ja niiden välisten suhteiden pohjalta. Lisäksi tietoperustaan kerätään jo olemassa olevaa tietoa tutkittavasta aiheesta. (Sarajärvi & Tuomi 2009, 18-19.)

Laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää kuvata tarkasti tutkimusprosessia ja perustella tulkinnot, sillä niiden avulla lukija voi arvioida tutkimuksen luotettavuutta. Tutkimuksen luotettavuutta voidaan lisätä tutkimalla aihetta useista eri näkökulmista, käyttäen esimerkiksi eri menetelmiä ja aineistoja. (Moilanen ym. 2014, 105.)

6.3 Aineiston keruu

Tämän opinnäytetyön aineiston keruumenetelmäksi valikoitui haastattelu. Tämä menetelmä sopii käytettäväksi silloin, kun ei etukäteen täysin tunneta tutkimuksen kohdetta eikä vastajaa haluta liikaa ohjalla (Moilanen ym. 2014, 41). Haastattelua kannattaa käyttää silloin, kun halutaan saada tietoa ihmisen ajatuksista ja mitkä asiat vaikuttavat hänen toimintaansa. Haastattelun etuna on se, että kysymyksiä voi tarkentaa haastattelun aikana ja mahdollisia väärinkäsityksiä voidaan oikaista. Tämä ei ole mahdollista esimerkiksi kyselylomakkeissa. Haastattelussa voidaan myös vaihdella tarpeen mukaan kysymysten järjestystä. Jotta haastattelu etenee sujuvasti on hyvä, että haastateltavat saavat tutustua kysymyksiin etukäteen. On myös eettistä kertoa haastateltavalle etukäteen mistä aiheesta häntä halutaan haastatella. (Sarajärvi & Tuomi 2018, 84-86.) Aineiston keruumenetelmänä haluttiin käyttää alun perin kyselylomaketta, mutta todettiin, että aiheesta ei ole tarpeeksi tietoa sen toteuttamiseen. Tämä vuoksi päädyttiin lopulta valitsemaan haastattelu, jotta saatiin kerättyä aiheesta tietoa. Haastattelu valittiin myös sen helppouden ja joustavuuden vuoksi. Haastattelussa huomattiin myös, että joitain kysymyksiä ymmärrettiin väärin ja pystyttiin tässä tapauksessa tarkentamaan kysymyksiä. Haastattelukysymykset (Liite 1) lähetettiin kaikille haastateltaville sähköpostilla ennen haastateltua, jotta haastateltavat saivat etukäteen pohtia vastauksiaan.

Haastattelumenetelmäksi valittiin puolistrukturoitu teemahaastattelu. Teemahaastattelussa haastattelun teemat on etukäteen mietitty, mutta kysymysten järjestys, sanamuodot sekä painotukset voivat vaihdella. Teemahaastattelussa tulevia haastatteluja voidaan muokata, jos edellisissä haastatteluissa on tullut ilmi jotain, mitä ei etukäteen osattu huomioida. (Moilanen ym. 2014, 41.) Menetelmäksi valittiin puolistrukturoitu teemahaastattelu, sillä haastatteluiden avulla haluttiin kerätä tietoa teorian pohjalta nousseista teemoista. Puolistrukturoitu haastattelu ei sitonut pysymään samoissa kysymyksissä vaan voitiin tarpeen mukaan muokata kysymyksiä, kun haastatteluissa kävi ilmi asioita, joita ei osattu ajatella, mutta ne olennaisesti liittyvät valittuihin teemoihin.

Ennen haastattelua perehdyttiin huolellisesti teoriaan, jotta haastattelu muistuttaisi enemmän keskustelua. Kysymykset rakennettiin tarkasti kerätyn teorian pohjalta, näin saatiin kerättyä teoriaa vastaavaa tietoa. Kysymykset pyrittiin myös pitämään riittävän avoimina, jotta myös uutta tietoa saataisiin kerättyä. Haastattelutilanteessa pyrittiin kuuntelemaan haastateltavaa tarkkaavaisesti ja pyrittiin muodostamaan lisäkysymyksiä hänen kertomansa pohjalta. Myöhemmissä haastatteluissa voitiin kysyä myös joistakin jo aikaisemmissä haastatteluissa nousseista aiheista, näin saatiin kerättyä muidenkin kokemuksia saman aiheen ympäriltä ja materiaalista saatiin yhteneväisempää.

Haastateltaville täytyy valita sopivat kriteerit, jotta saadaan kerättyä hyvää materiaalia. Haastattelijan on hyvä miettiä, ketkä tietävät tutkimukseen valitusta aiheesta mahdollisimman paljon. (Sarajärvi & Tuomi 2018, 98.) Haastateltavien valinnassa kriteeriksi asetettiin, että haastateltavan oli pitänyt työskennellä varhaiskasvatuksen opettajana covid-19-pandemian aikana. Tavoitteena oli saada haastateltavia vähintään kuusi, mutta lopulta sopivia haastateltavia löytyi viisi. Haastatteluihin varattiin aikaa tunnin verran, mutta aikataulu kuitenkin jousti, jos aiheet herättivät paljon keskustelua.

Yhtenä hyvänä puolena haastattelun tekemisessä mainittakoon se, että haastattelija voi havainnoida sitä, miten haastateltava asioista kertoo. Haastattelija voi kiinnittää huomiota haastateltavan ilmeisiin, eleisiin ja äänenpainoihin. (Sarajärvi & Tuomi 2018, 86.) Covid-19-pandemian vuoksi haastattelut toteutettiin etänä Microsoft Teamsin välityksellä, jotta vältettiin tartunnoilta. Etuna etänä toteutetuissa haastatteluissa oli myös se, että haastateltavia saattoi valita eri puolilta Suomea, kun välimatkat eivät olleet esteenä. Haastateltaville Teamsin käyttö oli tuttua, joten haastattelut toteutettiin sen välityksellä. Haastatteluissa oli käytössä äänen lisäksi kuvayhteys, joka mahdollisti haastateltavien eleiden havainnoinnin.

Ennen haastattelua on hyvä miettiä, miten haastattelun aloittaa. Usein sekä haastateltavaa että haastattelijaa jännittää, joten haastattelu kannattaa aloittaa mahdollisimman rennosti. Alussa kannattaa kysyä helpompia kysymyksiä, jotka johdattelevat haastateltavaa aiheeseen. (Näpäri 2016.) Haastatteluiden aluksi esittäydettiin ja käytiin haastateltavan kanssa läpi opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite. Haastattelut aloitettiin virittäytymällä aiheeseen, esittämällä muutama yleinen kysymys varhaiskasvatuksen pedagogiikkaan liittyen. Haastattelutilanteet pyrittiin pitämään mahdollisimman rentoina ja keskustelunomaisina. Haastatteluita varten oli koottu PowerPoint-esitys, jossa oli näkyvillä teemat sekä haastattelukysymykset. Esitys jaettiin haastateltavalle, jotta hän pystyi näkemään siitä hänelle esitetyt kysymykset. Näpäri (2016) kehottaa harjoittelemaan tarvittavien laitteiden käyttöä ennen haastattelua. Haastateltaville kerrottiin, että haastattelu tullaan nauhoittamaan litterointia varten, jonka jälkeen nauhoitetut materiaalit poistettiin asianmukaisesti opinnäytetyöprosessin tultua päätökseen. Haastattelut nauhoitettiin Teamsin tallennuksella. Ennen haastattelua Teamsin nauhoituksen toimivuutta oli testattu.

Haastattelut toteutettiin kesän 2021 aikana. Haastattelut kestivät noin yhden tunnin, niin kuin oli suunniteltu. Pientä vaihtelua kuitenkin oli. Haastattelun teemat herättivät runsaasti keskustelua kaikissa haastateltavissa, jonka vuoksi materiaalia kertyi todella paljon. Kesän ja syksyn aikana haastattelut litteroitiin, eli muutettiin kirjalliseen muotoon. Litteroinnin yhteydessä haastateltavat anonymisoitiin, eli poistettiin kaikki tunnistetiedot, kuten nimet ja iät. Kun kerätty haastattelumateriaali oli litteroitu, tutustuttiin siihen tarkasti ennen analysointi vaiheeseen siirtymistä.

6.4 Aineiston analyysi

Teemahaastattelut ja avoimet haastattelut on hyvä yleensä äänittää ja sen jälkeen litteroida. Litterointi tarkoittaa haastattelun muuttamista kirjalliseen muotoon. Ennen litterointia kannattaa miettiä litteroidaanko teksti puhe- vai kirjakielellä. Päätökseen vaikuttaa se, miten tekstiä halutaan hyödyntää. Jos haastateltavan sanavalinnoilla on merkitystä kannattaa litterointi tehdä sanatarkasti. Jos haastattelijaa taas kiinnostaa vain esiin nousseet asiat voi teksti olla kirjakielistä. (Moilanen ym. 2014, 110.) Haastatteluilla kerätty materiaali litteroitiin sanatarkasti, sillä työssä haluttiin tuoda esille haastateltavien oma persoona. Tämä tulee elävämmin esille, kun käytetään suoria lainauksia haastattelusta.

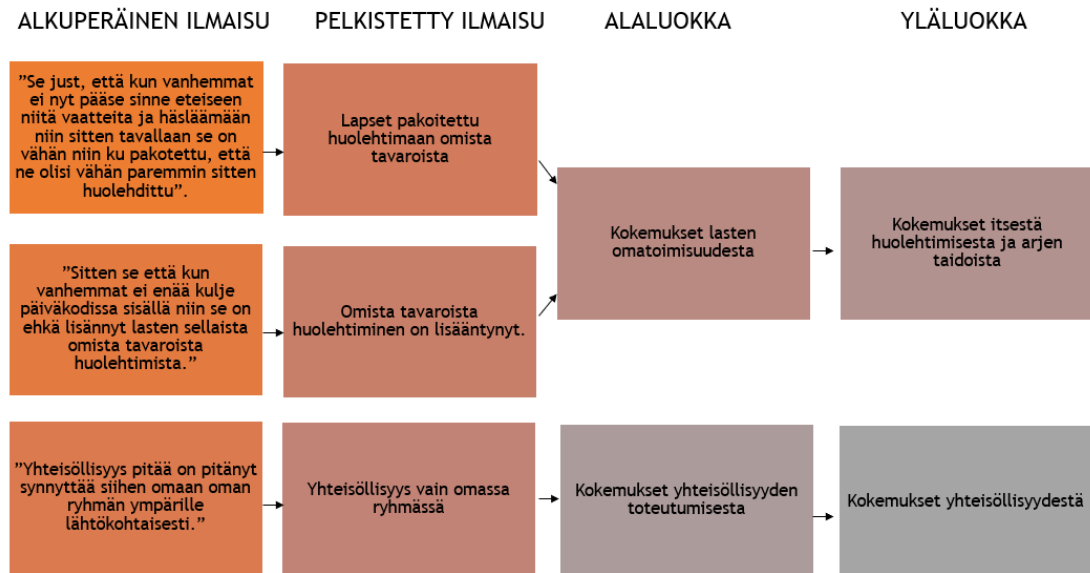
Kerätyn aineiston analysointi aloitetaan lukemalla kerätty materiaali useaan kertaan lävitse, tämän jälkeen se pyritään luokittelemaan ja löytämään yhteyksiä kerättyyn teoriaan. Litteroitua materiaalia lähdetään tyypillisesti purkamaan teemoittelun avulla. Teemoittelussa pyritään löytämään asioita, jotka ovat monelle haastateltavalle yhteisiä. Nämä asiat tai ilmiöt voivat olla sidoksissa haastattelun teemoihin tai ne voivat olla myös jotakin täysin yllättäviä asioita. (Moilanen ym. 2014, 110.)

Haastatteluaineistossa määrä ei korvaa laatua. Yleensä aineiston kylläntyminen eli saturatiopiste on saavutettu, kun haastattelut eivät tuota tutkittavan asian kannalta enää mitään uutta tietoa. Kerättyä aineistoa kannattaa alkaa analysoimaan mahdollisimman pian sen keräämisen jälkeen, kun asiat ovat vielä tuoreessa muistissa. Näin pystytään myös muokkaamaan tulevia haastatteluja esiin nousseiden asioiden avulla. (Moilanen ym. 2014, 111.)

Tässä opinnäytetyössä käytettiin teoriaohjaavaa sisällönanalyysia, jossa aineisto luokiteltiin löydetyn teorian pohjalta nousseista käsitteistä, joista muodostuivat yläluokat sekä myöhemmin alaluokat (Sarajärvi & Tuomi 2009, 117). Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissa kerätty teoria toimi tukena aineiston analysoinnissa, mutta tehty analyysi ei kuitenkaan perustunut suoraan teoriaan. Analyysissa tarkoituksena ei ollut testata teorian paikkansa pitävyyttä, vaan sen avulla pyrittiin luomaan uusia ajattelu- ja tulkintatapoja. Analysoinnin alussa työskentelyssä edettiin teorialähtöisesti, mutta loppuvaiheessa pyrittiin teorian avulla ymmärtämään ihmisen kokemuksia suurempana kokonaisuutena. (Sarajärvi & Tuomi 2018, 109-110.)

Aineiston analysointi aloitettiin aineiston pelkistämällä eli redusoinnilla, eli aineistosta poistettiin kaikki, mikä oli tutkimuksen kannalta epäolennaista. Tässä tutkimuksessa pelkistäminen tapahtui pilkkomalla aineistoa pienempiin osiin luokittelun helpottamiseksi. Aineisto pilkottiin pitkistä vastauksista pienempiin osiin, jolloin se oli helpommin luokiteltavissa. Yksittäisistä vastauksista saattoi löytyä vastauksia useampiin eri yläluokkiin, joten pilkkomalla ne saatiin lisättyä oikean yläluokan alle. Aineiston redusoinnin jälkeen seurasi aineiston klusterointi eli luokittelu (kuvio 4). Tässä samasta asiasta kertovat vastaukset ryhmiteltiin omiin alaluokkiinsa. Alaluokat nimettiin niiden sisältöä kuvaavalla tavalla. (Sarajärvi & Tuomi 2018,

123-124.) Lopulta aineistosta muodostui yhteensä 214 pelkistettyä ilmaisua, jotka jakaantuvat kuuteen yläluokkaan sekä näiden 22:een eri alaluokkaan.

Kuvio 4: Esimerkki luokkien muodostamisesta

7 Tutkimustulokset

Tämän opinnäytetyön tutkimustuloksissa kävi ilmi, kuinka covid-19-pandemian vuoksi tehdyt turvatoimet vaikuttivat kaikkiin tutkimuksen yläluokkiin. Haastatteluissa nousi esiin se, miten turvatoimet määrittivät varhaiskasvatuksessa toimimista. Suomen hallitus määritteli turvatoimiksi esimerkiksi maskin käytön sekä turvavälit, joita ei ole täysin pystytty noudattamaan varhaiskasvatuksessa. Haastateltavat kertoivat turvavälien pitämisen mahdottomaksi, sillä lapset kaipasivat syyliä ja läheisyyttä. Turvatoimien ei koettu juurikaan vaikuttaneen pedagogiikan sisältöön vaan ennemmin sen toteuttamiseen.

"Ja väitän, että yksikään lapsi minun silmille ei ole kertaakaan miettinyt turvaväliä, että sitä ei ole kyllä täällä näkynyt kertaakaan enkä ole nähnyt myöskään yhdenkään työntekijän miettivän turvavälejä lapsiin, että tuota tätä työtä ei kyllä pysty tekemään, jos niitä miettii, et lapset tarvitsee sen lähihoidon näin pienet ja olen sen itse kyllä antanut täydestä sydäimestä, vaikka on ollut covid-19."

Haastatteluiden yhtenä teemana oli kokemukset ystävyys- ja vertaisuuhteista, joka kuitenkin päädyttiin jättämään pois tutkimustuloksista ja lopullisesta työstä. Tähän päädyttiin, koska

aineistoa tästä teemasta kertyi vähän ja sen koettiin liittyvän enemmän yhteisöllisyyteen. Tämän vuoksi teeman aineisto yhdistettiin käytettäväksi yhteisöllisyyden aineiston kanssa tutkimustuloksia analysoitaessa. Haastatteluista kävi ilmi, kuinka varhaiskasvatuksessa ystävyys- ja vertaissuhteisiin ei koettu tulleen muutoksia, mutta haastateltavat pohtivat sitä, kuinka kotona on ylläpidetty lasten ystävyys- ja vertaissuhteita pandemian aikana.

7.1 Kokemukset oppimisesta

Oppimisen pääluokka muodostui viidestä alateemasta (kuvio 5) ja näiden teemojen myötä syntyi vaihtelevia kokemuksia. Aineistosta kävi ilmi, kuinka haastateltavista osa oli sitä mieltä, kuinka maskin käyttö ei ole vaikuttanut lasten kielenkehitykseen, tälle vastakohtana esiin nousi se, kuinka maskin käyttö olisi vaikuttanut lasten kielenkehitykseen. Lasten stressiin ja pandemiaan liittyviin kokemuksiin haastateltavat kertoivat, etteivät lapset ole olleet huolissaan covid-19-pandemiasta eivätkä ole tuoneet asiaa ilmi keskenään käymissään keskusteluissa. Haastatteluista kävi ilmi, kuinka lapsen vilkas mielikuvitus oli aiheuttanut ryhmän muissa lapsissa ahdistusta ja tämän vuoksi asiaa käsiteltiin paljon yhdessä. Haastateltavien kokemukset vaihtoehtoisista toimintatavoista näkyi siinä, kuinka pedagogiikkaa on toteutettu ulkona ja pienemmissä ryhmissä, sekä kuinka ryhmien yhteiset hetket ovat jääneet pois.

Kuvio 5: Oppimisen alaluokat

Haastateltavista osa oli sitä mieltä, että maskin käyttö ei ole vaikuttanut lasten kielenkehitykseen, tämän lisäksi esiin nousi myös eriävä mielipide. Haastateltavat perustelivat kokemuksiinsa sillä, kuinka lapset oppivat aikuisen eleistä ja silmistä sekä kuulevat äänenpaineista kielenkehitykselle merkityksellisiä asioita. Aineistosta kävi ilmi, että maskin käyttö on ollut kielenkehityksen kannalta huono asia, sillä sen koettiin vaikuttaneen lasten tunnetaitoihin, kun lapset ovat nähneet aikuisten ilmeet ainoastaan silmistä. Aineistosta ilmeni myös, että lasten puhe on muuttunut maskin käytön myötä epäselväksi, sillä lapset eivät näe suun motoriikkaa.

”Mä uskon, että pienetkin vauvat osaa kyllä sen, että silmistä kattoo jos joku hymyilee, niin kyllä ne siitä näkee.”

”Mun mielestä kaikki tunnetaidot ja niiden kehittyminen pystyt, ilmaisee ilmeitä kuitenkin silmien kautta, sä pystyt käyttä äänenpainoja, sä pystyt käyttä erilaisia eleitä sun kropalla muutenkin vaikka tavallaan, että vaikka kasvot on tärkeä osa niin ei se kuitenkaan poissulje sitä kaikkea muuta, että kyllä siinä tavallaan kyllä mä uskon että tunnetaitoja voidaan tukea vaikka suuta ei näy.”

”No mä koin varsinkin siinä omassa ryhmässä, ni heti silloin, että se kasvomas-kin käyttö niin ku kielen kehityksen kannalta niin se on tosi huono. Sitten musta tuntu, tää on vaan muttu tuntuma, mut jotenkin sitä on niitä on niin ku nyt tosi... se lisääntyy koko ajan niin ku se niiden, että on niin ku semmosta epäselvää puhetta lapsilla paljon ja se kasvomaski jotenkin se haittaa sitä jotenki, kun niiden pitäisi just nähdä se suun motoriikka, kun sä puhut niin jos sä jos sulla on niin sä et nää sitä motoriikkaa niin se ei ole niin ku kauhean hyvä juttu. Et se on kyllä siis vaikuttaa tosi paljon ja sitten samoin ehkä niitten tunnetaitojen osalta, niin ku se lapsia ei voi nähdä niin ku sen aikuisen ilmeitä, muuta kuin ehkä silmistä niin kyllä se niin ku, ei se niin ku helpompaa sitä tee.”

Haastateltavien kokemukset liittyen lasten stressiin sekä siihen, kuinka lapset ovat kokeneet pandemian nousi esiin haastateltavalta esimerkki lapsesta, joka vilkkaan mielikuvituksen myötä aiheutti ryhmän muissa lapsissa ahdistusta. Muut haastateltavat eivät olleet kokeneet vastaavanlaista ilmiötä. Osa haastateltavista kertoi, kuinka lapsille kotona puhutut asiat covid-19-pandemiasta vaikutti positiivisesti lasten suhtautumiseen. Lisäksi, kun aikuiset eivät stressanneet asiaa, niin eivät myöskään lapset. Haastattelusta kävi ilmi myös se, kuinka lasten kanssa asiasta puhuminen uutisoinnin pohjalta sekä lasten omien kokemusten jakaminen toisille lapsille on auttanut asian käsittelyssä.

”Kun aikuiset luottaa, ni lapsillakaan ei oo stressiä eikä ahdistusta, mut jos aikuinen pelkää koronaa koko ajan ja kaikkee, niin kyllä se tarttuu lapsiinki ja tavoitteena on ollu et pysyttäis ite tasapainossa pelkojemme kanssa ja minusta me ollaan onnistuttu siinä aika hyvin. En voi tietenkään kaikkien työntekijöiden puolesta puhua, mut semmonen yleisvaikutelma.”

”Esimerkiksi, että me käytiin tosi paljon keskustelua koska meidän ryhmässä oli muun muassa yksi lapsi, joka vaan ilmoitti kaverilleen, että nyt meillä on tämä korona me kuollaan kaikki. Eli siis sitten meillä oli tosi rajuja esimerkkejä on siis se oli aina se kuiskaili kavereille onko sulla se korona kuoletko säkin kohta ja sit se selitti kuinka sen sukulaiset kaikki on kuollut suurin piirtein ja siis tosi vilkas mielikuvitus, mutta kavereitahan se tietty vähän ahdisti. Että, vaikka ei häntä itseään sinänsä, hän suhtautui siihen hyvin kevyesti ei vielä ehkä ihan ymmärtänyt, että mitä se kuoleminen on mutta oli kuullut uutisista.”

Lasten oppimista jouduttiin covid-19-pandemian myötä mahdollistamaan uudenlaisia toimintatapoja käyttäen. Haastateltavat kertoivat, että pedagogiikkaa on toteutettu enemmän ulkotiloissa ja pienemmissä ryhmissä. Näin vältettiin se, että isot lapsiryhmät eivät ole pienessä tilassa samaan aikaan ja taudit eivät pääse niin helposti leviämään. Haastatteluissa nousi esiin, kuinka oli käytetty samoja opetusmetodeja kuin ennenkin, mutta nyt vain ulkotiloissa. Esimerkkinä kerrottiin, kuinka järjestettiin erilaisia teemaratoja päiväkodin pihalle mitä, perheet saivat viikonloppuisin kiertää.

”Ehkä me toteutettiin sitä oppimista ja pedagogiikkaa tavanomaista enemmän ulkotiloissa. Siinä ehkä mun kiteytys.”

”Lisäksi me luotiin viikoittain joka viikonlopuksi uus teemaraata päiväkodin pihalle eli meillä oli esimerkiksi lintubongaus ja sitten meillä oli nallebongausta eli eri teemoilla opettavia ja seikkailuratoja päiväkodin pihalle mihin perheet saisi tulla pienissä porukoissa viikonlopun aikana.”

Haastateltavat jakoivat erilaisia kokemuksia liittyen varhaiskasvatukseen toimintaan covid-19-pandemian aikana. Lapsille pyrittiin tarjoamaan samanlaisia oppimismahdollisuuksia kuin ennen pandemiaa. Vastauksista kävi ilmi myös se, kuinka toimintaa varhaiskasvatuksessa jouduttiin supistamaan pandemian myötä, liittyen hygieniasäännöksiin. Yhteisiä tiloja ei saanut käyttää hygieniasyistä, jolloin toiminta jouduttiin rajaamaan oman ryhmän tiloihin. Covid-19-pandemian alettua lapsimäärät varhaiskasvatuksessa vähenivät radikaalisti, jolloin paikalla oleville lapsille pystyttiin antamaan yksilöllisempää tukea, tämä on parantanut lapsen oppimisen mahdollisuuksia. Samaan aikaan lapset, jotka jäivät kotiin ovat kärsineet oppimisen heikkenemisestä. Haastateltavat toivat ilmi sen, kuinka pedagogiikkaa pyrittiin viemään kotiin, mutta ei voida tietää varmaksi sitä, mitä kotona tehtiin.

”No me tarjottiin niin ku mahdollisuuksien mukaan ihan normaalia toimintaa tai sitä mitä aiemminkin. Me niin kun jatkettiin niitä samoja, mitä meillä oli. Mitähän mä nyt sanoisin meillä on silloin me käytiin paljon kielenkehityksen juttuihin liittyviä asioita läpi ja tunnetaitoja, että niitä harjoiteltiin paljon ja liikuntaa oli meillä.”

”Se on heikentänyt ja tuonut mahdollisuuksia, eli siis mahdollisuuksia on ollut siinä mielessä lisää, että henkilöstö on ollut ensimmäistä kertaa ikinä taloissa enemmän kuin lapsia paikalla eli lapsi on voitu tukea todella yksilöllisesti. Koska meilläkin oli se tilanne, että meillä oli 3 työntekijää per lapsi niin niin tuota se oli tosi ainutlaatuinen tilaisuus siinä, että lapset sai oikeasti sen tarvitsemansa tuen ja ajan ja huomion ja sillä ei ollut mitään merkitystä noudatteaanko me tarkkoja rutiineja koska koska me ehdittiin tehdä kaikki. Eli tietyllä tapaa se anto tosi paljon vapautta.”

7.2 Kokemukset työskentelystä varhaiskasvatuksessa

Kokemukset työskentelystä varhaiskasvatuksessa, aiheuttivat paljon keskustelua haastateltavissa. Covid-19-pandemiaan liittyvät ohjeistukset koettiin puutteellisiksi, joka hankaloitti työskentelyä. Toiminnan suunnittelussa oli jouduttu käyttämään entistä enemmän luovuutta ja kekseliäisyyttä. Haastateltavat myös kertoivat, kuinka työntekijöiden hyvinvointia pyrittiin ylläpitämään covid-19-pandemian aikana. Näin ollen alaluokiksi (kuvio 6) muodostuivat kokemukset puutteellisista ohjeistuksista, toiminnan suunnittelusta sekä henkilöstön hyvinvoinnista.

Kuvio 6: Työskentelyn alaluokat

Osa haastateltavista kertoi, kuinka epätietoisuus siitä, mitä voi tehdä aiheutti haasteita työskentelyssä. Koko ajan oli mielessä se, että saako jotakin asiaa tehdä. Toisaalta tämä vaikutti siihen, että haastateltavat kokivat hitsautuneensa paremmin yhteen työyhteisön kanssa. Kaikki olivat olleet samassa veneessä ja yhdessä oli pohdittu, miten toimintaa voidaan toteuttaa. Oli myös hyväksytty se, että pedagogiikan rimaa täytyi laskea covid-19-pandemian aikana.

”Ehkä se oli niin ku se uuden edessä oleminen oli niin ku se suurin juttu silloin, et just se mitä sanoinkin, että kukaan ei tiennyt, että mitä tapahtuu ja just semmoinen epätietoisuus oli ehkä niin ku se kaikista rankin ja pelottavin ja semmoinen vaikuttavin juttu.”

”No se on muuttunut silleen, että joutuu miettimään tosi paljon, että voiko lasten kanssa vaik tehdä retken tai mitä voi tehdä ja niin kun enemmän joutuu niin ku miettimään, että mitkä on ne rajoitteet mitkä rajoittaa sitä toimintaa.”

Covid-19-pandemia oli näkynyt varhaiskasvatuksen opettajien ammatillisessa kehittämisessä myönteisesti. Osa haastateltavista koki, että suunnittelutyön merkitys korostui. Suunnitteluun haasteita toi se, että täytyi miettiä uusia toimintatapoja vanhojen tilalle. Esiin nousi myös,

kuinka aikaa oli enemmän toiminnan suunniteluun ja kouluttautumiseen lapsimäärän vähennyttä. Haastateltava myös havaitsi sen, kuinka henkilöstö saattoi tehdä töitä liian rennolla otteella, vaikka olisi pitänyt tarjota laadukasta pedagogiikkaa paikalla oleville lapsille.

”Vaikka tää nyt ikävä ja vaikea tilanne on ollukki monelle, ni tavallaan se, että kuitenkin se, että on oppinu jotenkin niin ku ammatillisesti myöskin kehittymään juuri sen takia, että ei voida tehdä asioita samalla tavalla, kuin vaikka oltais tehty jos ei tätä covidia ei ois ollu.”

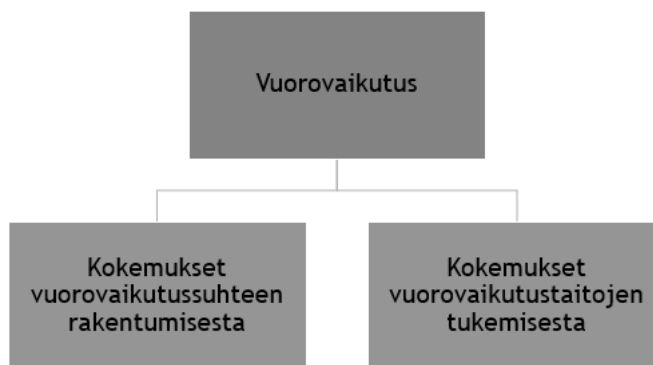
”Että tota ja sit toisaalta ehkä semmoiseen että henkilöstö helposti otti vähän semmoisen, että nyt tää on niin lepsua ja helppoa, että sitten siinä piti olla tarkkana, että se toiminta ei mene sitten siihen, että kaikki oikeasti ottaa vain aurinkoa niiden lasten kanssa koko päivän. Vaan että sitten lapset sai kuitenkin riittävästi sitä sisältöä, vaikka niitä oli vaan muutama.”

Haastateltavat ovat covid-19-pandemian myötä, kokeneet hyvinvointinsa lisääntyneen oman terveyden näkökulmasta. Työntekijöillä oli lupa sairastaa kotona, jos oli pieniäkin flunssan oireita. Lapset eivät myöskään tulleet sairaana päiväkotiin, ja jos pieniäkin flunssan oireita ilmeni, lähetettiin lapsi kotiin. Henkilöstö koki, että saivat toisistaan tukea haastavassa tilanteessa ja huolia purettiin yhdessä keskustelemalla. Tämä lähensi henkilöstöä.

”Mutta sen sijaan mä näkisin, että henkilöstölle se on ollut myös iso ryhmäytymisen paikka. Meillä niin henkilöstöstä tuli huomattavasti tiiviimpi porukka. Henkilöstö rupesi pelaa paremmin yhteen, kun oli aikaa tutustua toisiinsa ja keskustella, just kun oli koulutuksia muuta niin kun se oli sitä muutakin kuin sitä jatkuvaa kiirettä niin ku tuntuu et se oli positiivinen vaikutus oli kyllä henkilöstöön.”

7.3 Kokemukset vuorovaikutuksesta

Kokemukset vuorovaikutuksesta jakautui kahteen alaluokkaan (kuvio 7), jotka ovat kokemukset vuorovaikutussuhteen rakentumisesta sekä kokemukset vuorovaikutustaitojen tukemisesta. Vuorovaikutussuhteen rakentuminen lapsiin aiheutti haastateltavissa eriäviä mielipiteitä, riippuen siitä oliko joku ryhmän lapsista ollut pitkään poissa varhaiskasvatuksesta. Vuorovaikutustaitojen tukeminen koettiin olleen samanlaista kuin ennen covid-19-pandemiaakin.

Kuvio 7: Vuorovaikutuksen alaluokat

Haastateltavista osa oli muiden haastateltavien kanssa eri mieltä vuorovaikutussuhteen rakentumisesta. He kokivat, että olivat pystyneet muodostamaan hyvän vuorovaikutussuhteen lapsiin, sillä kukaan lapsista ei ollut pitkään poissa varhaiskasvatuksesta. Osa haastateltavista kertoi, että ryhmässä oli ainakin yksi lapsi, joka oli pidemmän aikaa poissa varhaiskasvatuksesta. Haastateltavat kokivat, että pitkään poissa olleisiin lapsiin oli haastavampaa luoda luottamuksellinen vuorovaikutussuhde. Haastateltavat toivat myös ilmi sen, kuinka haastavaa oli luoda suhdetta lapsiin, kun vanhempi ei saanut olla mukana päiväkotiin tutustumisessa normaaliin tapaan. Tämä vaikutti myös siihen, että suhteen luominen vanhempiin koettiin haastavammaksi. Lisäksi koettiin maskin käytön lisänneen haasteita vuorovaikutussuhteen rakentumisessa. Haastateltava kertoi, kuinka ilmeiden jääminen piiloon aiheutti sitä, että suhteen rakentuminen oli hitaampaa.

”Mutta itselle koen sen niin ku erityisesti sen suhteen niin ku vanhempiin luomiseen vaikeammiksi, kun se on niin lyhyt aika. Se on ollu just joku muutama aamupäivä, mitä on sit saatu olla keskenämme ja sit se, että lapsi tutustuu niihin muihin lapsiin vanhempien läsnä ollessa niin onhan se heille helpompi, kuin sitten, että yhtäkkiä onki uudet aikuiset ja hirveä liuta muita lapsia, joita ei ole nähnyt kuin ehkä pihalla ohimennen.”

”Ehkä tässä just niin ku, mä taas palaan tähän kasvomaskiin, että niin ku ne ilmeet ja eleet, kun ne jää pois niin sit siinä ainakin mulla menee niin ku jotenkin kauemmin tavallaan niin ku luoda sitä vuorovaikutussuhdetta sen lapsen kanssa, kun se ei näe mun ilmeitä ja eleitä, että se on hitaampaa.”

Kaikki haastateltavat kokivat, että vuorovaikutustaitojen tukeminen varhaiskasvatuksessa oli samanlaista, kuin ennen covid-19-pandemiaakin. Vuorovaikutustaitoja opeteltiin kaikissa päivän tilanteissa ja ristiriitatilanteiden ratkaisussa lapsia tuettiin samalla tavalla kuin ennenkin. Haastateltavat eivät myöskään kokeneet, että maskin käytöstä olisi ollut haittaa vuorovaikutustaitojen opettelussa, sillä lapset näkevät ilmeitä silmien kautta. Haastatteluaineistosta nousi esiin se, kuinka lapset eivät ole covid-19-pandemian aikana päässeet harjoittelemaan isossa ryhmässä toimimisen taitoja, kuten oman vuoron odottamista. Aineistossa todetaan kuitenkin, että tämä ei ollut näkynyt varhaiskasvatuksessa ainakaan vielä mitenkään. Haastatelluista nousi ilmi huoli siitä, miten lasten mahdollisuudet vuorovaikutustaitojen opetteluun kokonaan olivat heikkommat, kun taas varhaiskasvatuksessa opetus toteutui varmemmin. Esimerkkinä tähän annettiin se kuinka, pitkään kotona olleet lapset olivat tässä asiassa epätasa-arvoisessa asemassa.

”Kyllähän noi niinku vuorovaikutustaidot, niin niiden opetteluhan on ihana selasta samanlaista ilman tosiaan tätä pandemiaakin samalla tavalla toimitaan niissä tilanteissa sen lapsen niin ku mistä hän hyötyy eniten, että tää lapsen vuorovaikutustaitojen opetteluhan on lähtee niin ku hyvin paljon siitä, et minkä ikäisestä lapsesta on kyse ja muuta ja samoin ne toiminnan sisällöt miten niissä tilanteissa toimitaan.”

”No ensimmäisen tulee ehkä mieleen semmoinen, että kodeissa vuorovaikutus on todennäköisesti, kun kaikki on koko ajan kotona niin vaikka sitä on määrällisesti enemmän niin se on ehkä laadullisesti heikompaa, koska ne on koko ajan vuorovaikutuksessa. Niin sanotaan, että kyselee aika paljon vanhemmilta poimia semmoiseen jotenkin tosi laadukkaaseen tunnetaitojen kasvatukseen esimerkiksi ristiriitatilanteissa, että siinä mielessä mä luulen, että siellä on ollut haasteita.”

7.4 Kokemukset yhteisöllisyydestä

Kokemukset yhteisöllisyydestä haastateltavilla olivat melko samanlaisia. Kaikki haastateltavat puhuivat siitä, kuinka koko talon yhteinen toiminta oli pitänyt lopettaa ja yhteisöllisyys luoda ainoastaan oman ryhmän ympärille. Aineistosta kävi ilmi, kuinka yhteisöllistä toimintaa oli kuitenkin voitu toteuttaa koko talossa rakentamalla toimintaa yhteisen teeman ympärille. Lisäksi nousi esiin, että oli toteutettu kulttuuritoimintaa osallistumalla etätahtumiin lasten kanssa. Haastateltavat siis kokivat, että yhteisöllisyyttä oli kyetty luomaan covid-19-pandemian aikana, mutta hieman eri tavalla kuin ennen. Osa haastateltavista oli sitä mieltä, että lapset oppivat toimimaan yhteisössä, kun saavat yhteisöllisyyden kokemuksia omasta ryhmästään. Kokemukset yhteisöllisyydestä koostui lopulta viidestä alaluokasta (Kuvio 8).

Kuvio 8: Yhteisöllisyyden alaluokat

Haastateltavat kokivat, kuinka yhteisöllisyys täytyi rakentaa oman ryhmän ympärille ja näin ollen ryhmistä oli tullut tiiviimpiä. Lisäksi koettiin ryhmien osallisuuden vahvistumisen käänköpuolena olleen koko talon yhteisöllisyyden pirstaloituminen covid-19-pandemian myötä. Haastatteluista kävi ilmi, että lapset eivät päässeet toisiin ryhmiin leikkimään esimerkiksi oman sisaruksen kanssa ja henkilöstö ei ollut saanut siirtyä ryhmästä toiseen auttamaan muuta henkilöstöä. Lasten poissaolot vaikuttivat haastatteluiden mukaan ryhmän muotoutumiseen, mutta hyvänä asiana nähtiin se, että perheet pitivät yhteyttä toisiinsa varhaiskasvatusajan ulkopuolella.

”Yhteisöllisyys pitää on pitänyt synnyttää siihen omaan oman ryhmän ympärille lähtökohtaisesti.”

”Joo tuota no siis toki lasten kanssa semmoinen niin ku ryhmäytyminen ja yhteisöllisyyden tunne on ollut vähän vajavaista, koska ne lapset on puuttunut.”

Haastateltavista osa oli sitä mieltä, että omassa ryhmässä yhteisössä toimimisen taidot kehittyvät riittävästi, mutta samanaikaisesti osa haastateltavista kertoi siitä, miten isossa yhteisössä toimimisen taidot eivät päässeet riittävästi kehittymään niin kuin ennen pandemiaa. Esiin nostettiin myös ryhmärajojen yli tehtävä yhteistyö ja se, miten varhaiskasvatuksessa

asiaa ei voitu korvata millään tavalla. Perheiden tavat toimia vaikuttivat lasten yhteisöllisyystaitojen oppimiseen. Aineistosta ilmeni se, kuinka osa perheistä eristäytyi helposti ja siinä samalla myös perheiden lapset, kun taas toiset perheet olivat aktiivisempia ylläpitämään yhteisöllisyystaitoja.

”En nyt hirveästi koe vaikuttaneen, että kumminkin se on se oma ryhmä ja se niin, ku ainakin... no mä puhun taas pienistä kuin pienillä olen. Pienille kumminkin se oma porukka on se kaikista tärkein ja tiiviin ja ykkösjuttu niin en usko, että heihin ihan hirveesti on vaikuttanut.”

”No mä just koen niin että se yhteisöllisyyden ne taidot on niin ku vähentynyt ja sitten niin ku tavallaan semmoiset just isossa ryhmässä toimimisen taidot.”

Haastateltavat kokivat covid-19-pandemian vaikuttaneen ryhmien yhteistoimintaan, mikä näkyi koko talon tilaisuuksien poisjäämisellä esimerkiksi yhteiset lauluhetket ja juhlat. Osa haastateltavista näki yhteisten lauluhetkien poistumisen positiivisena asiana, sillä oman ryhmän kesken hetket voitiin rakentaa vastaamaan paremmin oman ryhmän tarpeita. Haastateltavista nousi esiin se, kuinka koettiin omaan ryhmään eristäytymisen vaikuttaneen yhteisön rikoutumiseen. Eristäytymisen myötä henkilöstö ei enää tuntenut kunnolla muiden ryhmien lapsia, sillä heitä näki vain harvakseltaan ulkona.

”Tottakai niin ku mä voin sanoo, että mua harmittaa välillä että kaikki lapset ei voikaan olla samassa tilassa laulamassa yhdessä niitä lauluja.”

”Mullahan se on tietysti mennyt, sillä lailla, että mie olen tehnyt niitä oman ryhmän tarpeelle lauluvalinnat ja vahva Kielinuppu-ohjelma, ni sit mä oon aattellu, että mun ryhmän lapset hyötyy tosi paljon siitä, että se on menny tälleen.”

Kokemukset pienryhmätoiminnasta oli osalla haastateltavista samat. He kokivat pienryhmätoiminnan lisääntyneen ja parantuneen huomattavasti pandemian myötä. Pienryhmätoiminnan lisääntyminen koettiin positiivisena asiana, sillä pienemmissä ryhmissä lasten aistit eivät ärsynty samalla tavalla, kuin isossa ryhmässä ja lasten on helpompi vastaanottaa annettuja ohjeita.

”Ehkä semmoinen positiivinen asia mitä tästä on tullut, niin on ku pienryhmätoiminta on niin, ku kun siihen on pitänyt pyrkiä vielä enemmän niin se on ainakin vahvistanut monessa paikassa tämän covidin myötä.”

Kulttuuritoiminnasta haastateltavat jakoivat paljon ja monipuolisesti erilaisia kokemuksia. Suurimpana aiheena nousi esiin se, kuinka pandemian myötä kulttuuritoiminta piti järjestää

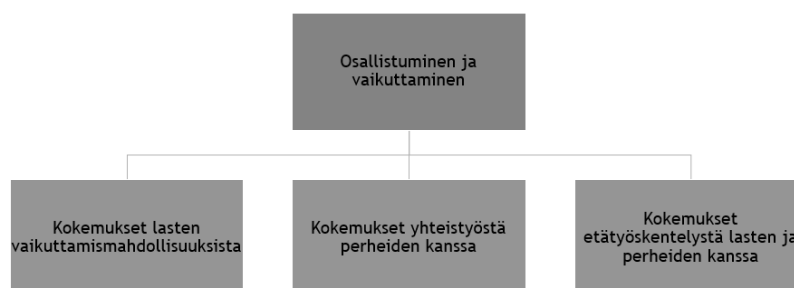
päiväkodilla tai lähiympäristössä ulkoillen. Haastateltavat kertoivat tehneensä retkiä lähimetsiin sekä leikkipuistoihin. Kulttuuritoiminnan suhteen haastateltavat olivat olleet kekseliäitä ja järjestäneet lapsille kulttuuritoimintaa omassa päiväkodissa resurssien puitteissa. Esimerkkinä kulttuuritoiminnasta kerrottiin tilanne, jossa lapsi oli opettanut omaa äidinkieltään muille lapsille sekä ryhmässä oli juteltu kulttuurien moninaisuudesta lasten kanssa. Tämä lisäksi kerrottiin, kuinka oli osallistuttu lasten kanssa etäkonsertteihin ja muihin etänä toteutettuihin tapahtumiin. Haastatteluissa nostettiin esiin se, miten lapsille oli konkretisoitunut covid-19-pandemian rajoitukset kulttuuritoimintaan liittyen, kun lapset eivät päässeet mukaan kirjastoautoon, joka vieraili päiväkodilla.

”Tietysti jos on jotain etäjuttuja, vaikka lasten konserttia tai tämmöistä etänä niihin sitten on voitu osallistua, mutta ei niinkään livejuttuihin.”

”No kaikki kulttuuripaikathan on ollut sinänsä kiinni ja suljettu eli toimitaan päiväkodissa ja lähiympäristössä koronasääntöjen mukaan.”

7.5 Kokemukset osallistumisesta ja vaikuttamisesta

Teorian pohjalta yhdeksi yläluokaksi muodostui kokemukset osallistumisesta ja vaikuttamisesta ja tämän alaluokiksi (kuvio 9) syntyivät kokemukset lasten vaikuttamismahdollisuuksista, yhteistyöstä perheiden kanssa, sekä etätyöskentelystä lasten ja perheiden kanssa. Aineistosta kävi ilmi, että lasten vaikuttamismahdollisuudet koettiin hyviksi covid-19-pandemiasta huolimatta. Lapset olivat entiseen malliin saaneet valita leikkejä sekä toiminnan sisältöjä. Jotakin toimintaa jouduttiin kuitenkin covid-19-pandemian vuoksi rajoittamaan. Perheiden kanssa tehtävää yhteistyötä pyrittiin toteuttamaan etäyhteyksin sekä enemmän ulkotoiloissa. Näin ollen perheiden vaikuttamismahdollisuudet olivat pysyneet lähes ennallaan. Haastateltavat olivat toteuttaneet yhteistyötä vanhempien sekä lasten kanssa etäyhteydellä.

Kuvio 9: Osallistumisen ja vaikuttamisen alaluokat

Haastateltavat olivat pääsääntöisesti sitä mieltä, että lapset olivat saaneet vaikuttaa varhaiskasvatuksen toimintaan niin kuin ennen pandemiaakin. Vastauksista kävi ilmi se, kuinka varhaiskasvatuksen opettajat kokivat lapsen omaan leikkiin vaikuttamisen mahdollisuuksien olleen todella hyvät. Se, että lapsi saa itse valita oman leikin, on lapsen tapa vaikuttaa. Tällä tavoin lapsen osallistuminen ja vaikuttaminen toteutui käytännössä päivittäin. Haastateltavat olivat kuitenkin havainneet, että kaikkea lasten toivomaa toimintaa ei ole voitu toteuttaa covid-19-pandemian aikana. Nämä toimet liittyivät hygieniaan, esimerkiksi leipominen ei ollut sallittua, jolloin vaihtoehtoisena toimintana leivottiin muovailuvahalla. Ennen pandemiaa lapset olivat voineet ehdottaa retkikohteita, mutta pandemian aikana näitä retkiä toiveita ei voitu toteuttaa.

”Mulla tuli vaan tossa mieleen, että kun leikki on lapsen työtä niin kyllähän se tuossa leikkivalinnassa toteutuu, joka päivä oli covidia tai ei. Et se on niin ku ehkä se suurin lapsen toiveen toteuttaminen et mitä hän voi leikkiä vapaasta tahdosta ja sitä leikkimistähän me tänne pitkälle, kaikki oppiminenhan tapahtuu pitkälle leikin varjolla.”

”No aikaisemmin just sanoin, et lasten osallistuminen ja vaikuttaminen niin se niin, ku rajaantu se tavallaan mihin lapset voi osallistua ja vaikuttaa ne asiat, että niin kun aikaisemmin lapset pystyivät melko hyvinkin niin, ehdottaa päivän aikana, että mitä tehtäis tai minne mentäis. Niin nyt sitte ku tavallaan ei voida mennä niihin paikkoihin vaikka mitä lapset toivoo että mentäis ja tutustuttais, siihen on vaikuttanut. Ja tuota tai että niin ku niin, että se rajaa sitä toimintaa aika paljon.”

Covid-19-pandemian myötä ihmisiä kehoitettiin välttämään lähikontakteja. Tämän vuoksi myös vanhempainiltoja ja lasten varhaiskasvatussuunnitelma keskusteluja ei voitu toteuttaa entiseen malliin. Vanhempainiltoja toteutettiin muun muassa ulkona sekä etäyhteydellä. Lasten varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelut toteutettiin joko puhelimitse tai Teamsin välityksellä. Osa haastateltavista koki tämän jopa paremmaksi tavaksi, sillä keskustelut pystyttiin toteuttamaan joustavammin, kun vanhempien ei tarvinnut tulla päiväkodille. Kaikki haastateltavat kokivat, että vanhempien vaikuttamismahdollisuudet olivat pysyneet melko samanlaisina, kuin ennen pandemiaa. Haastateltavat kertoivat kuitenkin, että vanhempien mahdollisuudet osallistua varhaiskasvatuksen toimintaan olivat melko olemattomat. Päiväkodeissa kaikki juhlat jouduttiin perumaan, sekä vanhempien sisätiloihin tuleminen oli kiellettyä tai rajoitettua.

”Osallistumaan toki just ne kaikki juhlat ja tämmöiset, että enemmän oli niitä ja saatto olla just jotain isovanhempien päivää ja tämmöistä, että ne nyt on jäänyt sitten pois.”

”No meillä vanhempainilta järjestettiin normaalisti, mutta vain yhdelle ryhmälle ja ulkona seisten sateessa. Ehkä sitten se oli kans kokemus, että se on ehkä semmoinen tilanne missä vanhemmat on päässyt selkeiden vaikuttamaan.”

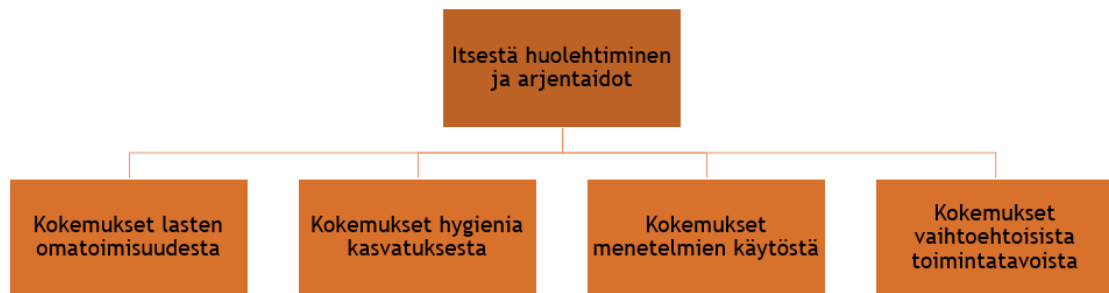
Kaikki haastateltavat kertoivat käyttäneensä etäyhteyttä vanhempien kanssa työskentelyssä, lisäksi osa haastateltavista oli käyttänyt etäyhteyttä myös lasten kanssa. Haastateltava kertoi, että hän oli pitänyt Teamsin välityksellä tapaamisia ryhmänsä lasten kanssa. Tapaamisissa lapset olivat saaneet kertoa omia asioitaan ja jotkut olivat halunneet esitellä kotiaan. Aineistosta kävi ilmi se, kuinka olisi haluttu pitää etäyhteyksiä kotona oleviin lapsiin, mutta lomautuksien myötä resurssit yhteydenpitoon kuitenkin vietiin pois. Haastattelu tilanteessa oli havaittavissa harmitusta, että etäyhteydenpito lapsiin ei ollut mahdollista.

”Ja tuota tapaamisissa silloin lasten kanssa niin käytiin hyvin pitkälti tuli sitä, että lapset sai jakaa omia asioita, sai kertoa mitä he on tehnyt. Esittelivät kotiaan, sitten meillä oli aina teema ja piti esitellä oma lempi lelua, sai näyttää kavereille ja sitten oli tämä piirustustehtävä, että sai piirtää ja näyttää sen piirustuksen. Mutta aika pitkälti hän se oli semmoista kuulumisten vaihtoa ja kavereille omien juttujen esittelyä. Kaikilla oli tosi paljon asioita mitä ne halusi jakaa.”

”Lähdettiin miettimään, että miten me voidaan pitää niin, ku kontakteja näihin ketkä jää kotiin ja näihin lapsiin ja just niin, ku pohdittiin meidän ryhmässä varsinkin pohdittiin semmoista, että voitaisiinko me soittaa niin ku päiväkodista sitten sille kotona olevalle lapselle videopuhelu ja tämmöistä. Me ei koskaan päästy toteuttamaan niitä, kun sitten kun tavallaan vietiin se resurssi siitä pois.”

7.6 Kokemukset itsestä huolehtimisesta ja arjen taidoista

Kokemukset itsestä huolehtimisesta ja arjentaidoista (Kuvio 10) olivat haastateltavilla melko samanlaisia. Aineistosta kävi ilmi, kuinka lasten omatoimisuus oli lisääntynyt, hygieniakasvatukseen oli kiinnitetty enemmän huomiota ja sen apuna oli käytetty erilaisia menetelmiä. Itsestä huolehtimisen ja arjen taitojen opetuksessa jouduttiin turvautumaan vaihtoehtoisii toimintatapoihin, sillä covid-19-pandemian vuoksi joistakin vanhoista toimintatavoista jouduttiin luopumaan tartuntojen välttämiseksi.

Kuvio 10: Itsestä huolehtimisen ja arjentaitojen alaluokat

Haastateltavat kokivat, että covid-19-pandemian myötä lasten omatoimisuus lisääntyi huomattavasti. Tämä johtui siitä, että vanhemmat eivät päässeet enää päiväkotiin sisälle, jonka vuoksi lasten piti itse huolehtia omista tavaroistaan sekä vaatteiden riisumisesta ja pukemisesta. Haastateltavien mukaan omista tavaroista huolehtiminen sujui lapsilta hienosti. Pienemmillä alle 3-vuotiailla lapsilla omatoimisuus oli ollut suuressa osassa opetusta ilman pandemiaakin.

”Tämmöistä huomiota on myöskin tullut vanhemmilta paljon siitä, että selkeästi on tullut enemmän semmoista omatoimisuutta. Totta kai lapset kasvaa koko ajan pikkuhiljaa, mutta se, että jotenkin se on ollut semmoinen niin ku silmiinpistävä seikka, minkä on tossa niin ku selkeästi huomannut.”

Kaikki haastateltavat toivat esille, sen että käsienvpesua oli tehostettu covid-19-pandemian myötä. Aluksi jotkut lapset eivät olleet halunneet pestä jatkuvasti käsiä, mutta kuitenkin lapset suhtautuivat tarkkaan käsihygieniaan pääasiassa myönteisesti. Käsienvpesun opetuksen tukena oli ollut käytössä erilaisia menetelmiä, kuten lauluja ja loruja. Eräs haastateltavista kertoi käyttäneensä sellaista menetelmää, jossa hän pesi käsiään väärin ja lapset saivat kertoa, mikä meni pieleen. Hygieniakasvatus korostui myös sillä tavalla, että lasten kanssa keskusteltiin enemmän hygieniaan liittyvistä aiheista.

”Mut sit taas toisaalta, ni onhan ne oppinu ehkä pesemään käisä paremmin ja pitämään niin ku huolta niin ku hygieniastaan, että se on tullut varmaan.”

”Lisäksi on, en mä tiedä voitte luokitella draamaan, mutta siis niin ku näytelty tilanteita lapsille vähän niin ku pelleily niiden asioiden kanssa siinä mielessä, että jos pesen käsiä huonosti ja sitten lapset stoppaa sitä tilannetta saa kertoa mikä menee pieleen. Niin ku tämmöisen mallioppimisen ja sit joka myös huonon esimerkin kautta siinä mielessä, että lapset saa sen suhteen, että että tietää miten tämä asia kuuluu tehdä, niin se on ollut yksi kanssa semmoinen keskeinen mitä on käytetty.”

Varhaiskasvatuksen opettajilta oli vaadittu covid-19-pandemian myötä entistä enemmän kekseliäisyyttä, sillä osasta vanhoista toimintatavoista jouduttiin luopumaan hygieniatason nostamiseksi. Lapset eivät esimerkiksi saaneet enää itse ottaa ruokaa, vaan aikuiset tarjoilivat sen lapsille. Tämä oli kuitenkin aiheuttanut sen, että lasten oppimisessa menttiin joiltain osin takapakkia.

”Juuri tämmöiset arkeen liittyvät, juuri nämä ruokailujutut, ja että ei saa lapset itse ottaa ruokaa, vaan aikuinen antaa ja isoilla erityisesti ja et ne hyvinkin just semmosia, että keksii sitten, mikä se keino on, että jos ei saa ottaa itse voita niin sitten ollaan, että on jokaiselle veitsi jossa on voi ja tämmöisiä, että pitää keksiä niitä keinoja.”

8 Eettisyys ja luotettavuus

Tässä tutkimuksessa noudatettiin laadullisen tutkimuksen hyvää tieteellistä käytäntöä. Tutkimustyössä toimittiin rehellisesti, huolellisesti sekä tarkkuuta noudattaen tulosten tallentamisessa ja esittämisessä. (Tenk 2012, 6-7). Yksityiseltä varhaiskasvatuksen palveluntuottajalta haettiin tutkimuslupa koskemaan tätä tutkimustyötä. Lupaa haettaessa sovittiin yhteistyökumppanin toiveesta, kuinka kyseistä palveluntuottajaa ei tuoda julki lopullisessa työssä.

Opinnäytetyötä tehdessä huomioitiin tekijänoikeuslaki (1961/404) lainatussa tekstissä sekä lähdeviitteissä. Valmis opinnäytetyö tarkistettiin plagiaatintunnistusohjelmalla ennen työn julkaisua. (Arene 2019, 7.) Lähdemateriaalia kerätessä huomioitiin lähteen luotettavuutta, ajantasaisuutta sekä pohdittiin voiko mielipidekirjoituksia käyttää vai onko tutkitun tiedon käyttö luotettavampaa. Lisäksi huomioitiin, kuka teoksen oli kirjoittanut ja julkaissut (Eväitä opiskeluun 2021). Opinnäytetyötä kirjoittaessa käytettiin Laurea-ammattikorkeakoulun ohjeistusta lähdeviitteiden ja lähteiden merkitsemisessä. Tämän lisäksi osallistuttiin kirjoittamisen pajaan, josta saatiin apua lähteiden merkitsemiseen.

Ihmistä haastateltaessa tulee huomioida eettiset näkökulmat, jotka muodostuvat haastateltavan itsemääräämisoikeuden arvostamisesta, vahingoittamisen välttämisestä sekä henkilön yksityisyydestä ja tietosuojasta (Kuula-Luumi & Ranta 2017, 414). Haastatteluun osallistuminen

oli kaikille tutkittaville vapaaehtoista. Osa haastateltavista tavoitettiin sähköpostitse ja osa otti itse yhteyttä Facebook-kyselyn kautta. Haastateltaville kerrottiin, mistä aiheesta heitä haluttaan haastatella sekä lähetettiin haastattelukysymykset heille etukäteen luettavaksi.

Arenen mukaan opinnäytetyötä tehdessä tulee kiinnittää erityistä huomiota henkilötietojen käsittelyyn ja tietosuojaan. Tutkittavilta henkilöiltä kerätään vain tutkimuksen kannalta olennaiset henkilötiedot ja lopulliseen tuotokseen pyritään haastateltavat tekemään mahdollisimman anonyymeiksi. Haastateltaville tulee kertoa, haastattelumateriaalin käsittelystä muun muassa millä tavalla materiaali kerätään sekä tallennetaan. On eettistä myös kertoa milloin kerätty materiaali tullaan tuhoamaan. (Arene 2019, 7.) Arenea täydentääkseen Kuula-Luumi ja Ranta (2017, 417) kirjoittavat haastattelutallenteiden tietoturvasäilytyksestä. Heidän mukaansa kerätylle aineistolle on hyvä luoda tutkimuksen tekijöille luvat aineiston lukemista ja kirjoittamista varten. Opinnäytetyötä tehdessä kiinnitettiin tarkkaa huomiota haastateltavien yksityisyyteen sekä tietosuojaan. Haastatteluiden yhteydessä ei kerätty muita henkilötietoja kuin nimi, paikkakunta ja päiväkodin nimi. Nämä henkilötiedot eivät käy ilmi lopullisessa tutkimuksessa. Haastateltavien henkilöllisyyden salaamiseksi ei opinnäytetyössä haluttu tuoda julki tarkkoja haastatteluajankohtia eikä sitä kenen haastattelusta mikäkin lainaus on peräisin. Myös haastatteluissa ilmi tulleet tunnistettavuustiedot poistettiin ja korvattiin neutraalilla tunnistamattomalla ilmaisulla. Materiaali, jota haastatteluista saatiin, säilytettiin kahdella eri tietokoneella salasana suojattuna. Kaikki haastateltavat saivat tiedon siitä, kuinka kaikki haastattelumateriaali tuhottiin opinnäytetyöprosessin päätyttyä.

Sarajärvi ja Tuomi (2009, 141) kehottavat arvioimaan luotettavuutta tutkimusprosessin pohjalta. Heidän mukaansa tutkimusraportin luotettavuutta lisää yksityiskohtainen kerronta tutkimuksen etenemisestä. Tähän opinnäytetyöhön avattiin tutkimusprosessi ja sen eri vaiheet, jotta lukija pystyy varmistumaan työn luotettavuudesta. Sarajärven ja Tuomen (2009, 85) mukaan opinnäytetyöllä opiskelija osoittaa omat taitonsa omalta alaltaan, jolloin tutkittavan aineiston määrä ei ole ensiarvoisessa asemassa tämän tyyppisessä työskentelyssä. Opiskelijan kannattaa tutkittavien määrää pohtiessa ottaa huomioon oma osaamisensa sekä käytettävissä olevat resurssit. Kvalitatiivisissa tutkimuksissa tutkittavien määrä on muutenkin usein pienempi, kuin kvantitatiivisissa tutkimuksissa. (Heikkilä 2014; Puusniekka & Saaranen-Kauppinen 2006.) Tätä opinnäytetyötä varten haastateltiin viittä varhaiskasvatuksen opettajaa. Viiden opettajan kokemukset eivät edusta luotettavasti Suomen varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia, joka on otettava huomioon tässä opinnäytetyössä olevaa tietoa yleistettäessä. Aineistoa kertyi paljon, mutta katsotaan sen kuitenkin jääneen suppeaksi vähäisen haastateltavien määrän vuoksi.

Eskola ja Suoranta (1998, 17) pohtivat sitä, miten tutkijan olisi hyvä suhtautua palveluntuottajan toimintaan. Heidän mukaansa tutkijan olisi hyvä olla palveluntuottajan toiminnan ulko-

puolella toimiva henkilö, joka pystyy puolueettomasti arvioimaan tilannetta. Tätä opinnäytetyötä tehneet opiskelijat olivat palveluntuottajan ulkopuolisia toimijoita. Tämä lisää tutkimuksen luotettavuutta, sillä opiskelijat osasivat tarkastella palveluntuottajan tilannetta ulkoapäin. Haastatteluiden jälkeen pohdittiin haastateltavien puolueellisuuden vaikutusta vastauksiin, joka on huomioitava tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa.

9 Johtopäätökset

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia covid-19-pandemian vaikutuksista varhaiskasvatuksen pedagogiikkaan. Tavoitteena oli lisätä tietoa covid-19-pandemian vaikutuksista lapsen oppimisen mahdollisuuksiin. Saatujen tulosten perusteella varhaiskasvatusta pyrittiin toteuttamaan varhaiskasvatussuunnitelmaa vastaavalla tavalla huomioiden covid-19-pandemian mukanaan tuomat rajoitukset. Varhaiskasvatuksen toimintatapoja jouduttiin muuttamaan, mutta rajoitustoimenpiteistä huolimatta toiminnan sisältö pyrittiin pitämään ennallaan. Haastateltavien vastauksista ilmeni se, kuinka pandemia ei juurikaan vaikuttanut varhaiskasvatuksen pedagogiikan sisältöön vaan tapaan toteuttaa pedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa.

Tulosten analyysin mukaan varhaiskasvatuksen pedagogiikan toteuttaminen oli muunneltavissa erilaisten tilanteiden mukaan. Kuitenkin tuloksista nousi esiin se, kuinka oli asioita, joita pedagogiikan toteuttamisessa ei voitu korvata. Näitä asioita olivat ryhmien kanssa tehtävä yhteistyö sekä aikuisten maskin käytön vaikutukset lasten kielenkehitykseen, mutta näillä ei nähty kuitenkaan olevan suurta haitallista vaikutusta.

Tulokset, joita tällä opinnäytetyöllä saatiin, tarjoaa varhaiskasvatuksen palveluntuottajalle sekä kaikille varhaiskasvatuksessa työskenteleville tietoa varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksista covid-19-pandemian aikana. Edellä mainittu yhdistettynä palveluntuottajalta saatuun kommenttiin tutkimuksesta voidaan todeta tutkimuksen olleen hyvä ja ajankohtainen. Saatuja tuloksia voidaan hyödyntää pohjatietona tulevaisuudessa vastaavanlaisissa poikkeustilanteissa, jolloin varhaiskasvatuksen pedagogiikan toteuttamiseen pitää tehdä muutoksia. Lisäksi tähän opinnäytetyöhön koottua materiaalia pystytään hyödyntämään varhaiskasvatuksen kehittämisessä. Laajemmin toteutetun tutkimuksen myötä voitaisiin saada enemmän varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia sekä näkemyksiä esille ja näin vahvistettaisiin tässä tutkimuksessa saatuja tuloksia.

Opinnäytetyön tulosten pohjalta olisi mahdollista jatkaa tutkimusta kvantitatiivisella tutkimusmenetelmällä ja näin ollen saada laajemmin tuloksia aiheesta. Tätä opinnäytetyötä ei toteutettu kvantitatiivisella tutkimusmenetelmällä sillä opinnäytetyö prosessin alettua covid-

19-pandemiasta ei ollut vielä saatavilla juurikaan tietoa. Vähäisen tiedon vuoksi kvantitatiivisen tutkimuksen tekemiseen ei olisi ollut tarpeeksi materiaalia muodostamaan kysymyksiä tutkimusta varten.

Varhaiskasvatus hyötyisi tulevaisuudessa, jos covid-19-pandemia ajalta kerättyjen tietojen pohjalta muodostettaisiin täydennyskoulutusmateriaalia varhaiskasvatuksen henkilöstölle. Koulutuksessa tärkeässä roolissa olisi varmasti henkilöstön kouluttaminen etätoimintaa varten, sekä varhaiskasvatuksen laitteistoon liittyvät parannukset, jotta etätoimintaa pystyttäisiin tarjoamaan perheisiin mahdollisimman laadukkaasti. Lisäksi koulutusmateriaali voisi sisältää materiaalia toteuttaa pedagogiikkaa vaihtoehtoisilla tavoilla, joita covid-19-pandemian aikana on kehitetty. Koulutuksen avulla saataisiin lisättyä varhaiskasvatuksen henkilöstön ammattitaitoa pedagogiikan toteuttamiseen liittyen.

Sarénin mukaan varhaiskasvatuksen tulevaisuuteen näyttää liittyvän vahvasti virtuaaliympäristössä toimiminen. Tämä tarkoittaisi älylaitteiden käytön lisääntymistä, joka tarkoittaa sitä, että varhaiskasvatuksen resurssit tulisi kohdentaa laitteiden hankkimiseen. Älylaitteiden lisääntyessä tulisi myös varhaiskasvatuksen henkilöstä kouluttaa käyttämään laitteita ja niiden sovelluksia. Virtuaalisen varhaiskasvatuksen myötä pystyttäisiin osittain siirtymään etätyöskentelyyn, joka olisi aivan uusi työskentelytapa varhaiskasvatuksessa. Virtuaalivarhaiskasvatuksen positiivinen vaikutus näkyisi perheissä, jotka asuvat syrjemällä ja ovat jääneet pois tavanomaisesta varhaiskasvatuksesta välimatkojen vuoksi. (Sarén 2021, 68.) Covid-19-pandemia pakotti varhaiskasvatustoiminnan siirtymään osittain myös virtuaaliympäristöön. Kerätyn aineiston perusteella, etätyöskentely oli koettu toimivaksi esimerkiksi lasten varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluissa, kun keskustelut eivät olleet paikkaan sidonnaisia. Aineistosta kävi ilmi, että etätyöskentelymahdollisuuksia toivottaisiin hyödynnettävän myös jatkossa. Vaikka etätyöskentelyyn siirryttiin tilanteen pakottamana melko nopeasti, kukaan ei tuonut ilmi, että se olisi aiheuttanut haasteita.

Tässä opinnäytetyössä saadut tutkimustulokset vahvistavat entisestään jo tehtyjä tutkimuksia liittyen covid-19-pandemiaan varhaiskasvatuksessa. Tietoperustassa käy ilmi kuinka eri sosiaalipalveluita jouduttiin rajoittamaan pandemian aikana, joka vaikutti negatiivisesti heikommassa asemassa oleviin perheisiin ja etenkin perheiden lapsiin. Erään haastattelun aikana pohdittiin sitä, kuinka varhaiskasvatus on joillekin perheille tukimuoto, jolloin näiden lasten jäädessä kotiin heräsi huoli lasten hyvinvoinnista. Tietoperustaan kerätyn tiedon mukaan lapset ovat kokeneet turvattomuudentunnetta, epävarmuutta ja stressiä. Tähän opinnäytetyöhön kerätyn aineiston perusteella varhaiskasvatuksen opettajat eivät ole havainneet lasten kokeneen edellä mainittuja tunteita. Haastatteluaineistosta nousi esiin maskin käytön vaikutukset lasten kielenkehitykseen, tämä ilmeni sillä, kun lapset eivät näe suun motoriikkaa, jonka myötä koettiin lasten puheen muuttuneen epäselväksi. Maskin käyttöön liittyen tietoperus-

tassa kirjoitettiin siitä, kuinka se olisi vaikuttanut lasten vuorovaikutussuhteiden kehittymiseen. Haastatteluiden ja tietoperustan pohjalta voidaan päätellä, kuinka maskin käytöllä on ollut erilaisia vaikutuksia lapsiin. Tietoperustassa ilmenee, kuinka radikaalisti covid-19-pandemia on vaikuttanut lasten kehitykseen, mutta samaan aikaan tutkijat ympäri maailmaa toteavat, kuinka vaikutukset ovat nähtävissä vasta myöhemmin tulevaisuudessa. Tätä tutkimusta tehdessä pohdittiin sitä, miten pandemian vaikutukset tulevat näkymään ja milloin. Tässä tutkimuksessa saadun aineiston mukaan ei vielä nähty olevan radikaaleja muutoksia lasten kehityksessä.

Haastatteluaineiston pohjalta saatiin erilaisia näkemyksiä siitä, miten varhaiskasvatuksessa työskenneltiin covid-19-pandemian aikana, tätä asiaa vahvistaa tietoperustaan koottu materiaali. Maailmalla tehtyjen tutkimusten mukaan varhaiskasvatuksen opettajat ovat olleet huolissaan omasta terveydestään. Tämän lisäksi työskentelyyn liittyvät ohjeet ovat olleet puutteellisia ja saivat paljon kritiikkiä henkilöstön keskuudessa. Lähdemateriaalin mukaan varhaiskasvatuksen järjestäminen koettiin vaikeaksi etäyhteydellä, sillä resurssit ja osaaminen oli vähäistä. Pandemian myötä korostuu varhaiskasvatuksen henkilöstön ensiarvoisen tärkeä työ. Opinnäytetyöhön kerätystä aineistosta käy ilmi se, kuinka varhaiskasvatuksen opettajat eivät kokeneet huolta sairastumisesta. Vastaavasti stressiä aiheutti puutteelliset ohjeistukset siitä, mitä sai tehdä ja mitä ei saanut tehdä. Haastateltavat kokivat helpottavana asiana sen, kuinka kaikki olivat samassa veneessä ja yhdessä pystyttiin pohtimaan sopivia toimintatapoja. Tietoperustan tavoin kerätty aineisto vahvistaa sitä, kuinka etäopetusta ei ole pystytty toteuttamaan jokaisessa varhaiskasvatusyksikössä, tähän vaikuttivat puutteelliset resurssit. Tilanteen ollessa mikä hyvänsä, tulee henkilöstön muistaa ylläpitää laadukasta varhaiskasvatusta, pandemian aikana se vaati entistä tarkempaa suunnittelutyötä.

Tämä opinnäytetyöprosessi herätti paljon tunteita epävarmuudesta onnistumisiin. Prosessi opetti tekemään tutkimusta, tulkitsemaan kriittisemmin lähteitä sekä yhdistämään opitun teorian ja käytännön toiminnan yhteen. Tämä opinnäytetyö oli tekijöidensä ensimmäinen laadullinen tutkimus, jolloin ennen prosessin alkamista ja prosessin aikana piti perehtyä laadullisen tutkimuksen eri vaiheisiin. Opinnäytetyö rakentui pala kerrallaan muodostaen lopulta kokonaisuuden, joka koostuu teoria- ja tutkimusosuudesta. Jos tutkimukseen liittyen jotain pitäisi tehdä uudestaan liittyisi se teemahaastattelukysymysten kokeilemiseen ennen varsinaisia haastatteluita, sillä yksi haastattelu-teema jäi lopullisesta työstä pois ja osaa kysymyksistä piti tarkentaa haastateltaville. Yhteenvedo koko opinnäytetyölle on, kuinka tutkimusmenetelmäksi valittu teemahaastattelu auttoi saamaan vastauksia kiinnostavaan ja ajankohtaiseen aiheeseen. Covid-19-pandemian vuoksi pidetyt etähaastattelut antoivat konkreettisen esimerkin etätyöskentelylle ja sille mitä kaikkea se vaati toimiakseen kunnolla. Opinnäytetyön tavoitteet saavutettiin, vaikka haastateltavien määrä jäi vähäiseksi. Kokonaisuudessaan prosessi oli onnistunut ja opettavainen.

Lähteet

Painetut

Cantell, H. 2010. Ratkaiseva vuorovaikutus - kasvatuksellisia kohtaamisia lasten kanssa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 4. painos. Tampere: Vastapaino.

Heikkinen, J. 2021. Ihme ilmiöt - ilmiölähtöinen oppiminen varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Lasten keskus.

Hilppö, J., Kumpulainen, K. & Lipponen, L. 2013 Haluan, voin ja osaan - lasten toimijuuden rakentuminen päiväkodissa. Teoksessa Karila, K. & Lipponen, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen pedagogiikka. Tampere: Vastapaino.

Huotilainen, M. 2019. Näin aivot oppivat. Jyväskylä: PS-kustannus.

Järvinen, K. & Mikkola, P. 2015. Oletko sä meidän kaa? - Näkökulmia osallisuuteen ja yhteisöllisyyteen varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Pedatieto Oy.

Karlsson, L. 2005. Osallisuus yhdessä lasten kanssa. Teoksessa Karlsson, L. & Stenius, T. Yhdessä lasten kanssa - seikkailu osallisuuteen. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto.

Koivula, M. & Laakso, M-L. 2017. Lapsen varhainen kehitys, kommunikaation, vuorovaikutussuhteiden ja leikin näkökulmista. Teoksessa Eerola-Pennanen, P., Koivula, M. & Siippanen, A. (toim.) Valloittava varhaiskasvatus - oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. 2. painos. Tampere: Vastapaino.

Koivula, M. 2013. Yhteisöllisyyden rakentuminen päiväkodin arjessa. Teoksessa Marjanen, P., Marttila, M. & Varsa, M. (toim.) Pienten piirissä - yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Jyväskylä: PS-kustannus.

Komi, T. 2020. Arjen taidot - Pienenlapsen on tärkeä saada kokea olevansa hyvä, osaava ja tärkeä. Hän nauttii saadessaan tehdä itse ja onnistuessaan siinä. Lastentarha. 1/20. Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto VOL.

Kornqvist, E-L. & Kumpulainen, K. 2011. Lapsuuden oppimisympäristöt - eheä polku varhaiskasvatuksesta kouluun. Helsinki: WSOYpro Oy.

Kuula, A. 2011. Tutkimusetiikka, aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. 3. painos. Tampere: Vastapaino.

Kuula-Luumi, A & Ranta, J. 2017. Haastattelun keruun ja käsittelyn ABC. Teoksessa Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvoori, J. (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino.

Lastikka, A-L., Kangas, J. & Karlsson, L. 2021. Voimauttava varhaiskasvatus - leikkivä, osallinen ja hyvinvoiva lapsi. Helsinki: Otava.

Liukkonen, T., Seppänen, H. & Simola, T. 2021. Lapsen ja perheen tukena. 3. painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Lonka, K. 2015. Oivaltava oppiminen. Helsinki: Otava.

Moilanen, T., Ojasalo, K. & Ritalahti, J. 2014. Kehittämistyön menetelmät, uudenlaista osaamista liiketoimintaan. 3. painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Neitola, M. 2013. Vertaissuhteiden merkitys ja muotoutuminen kasvuyhteisössä. Teoksessa Marjanen, P., Marttila, M. & Varsa, M. (toim.) Pienten piirissä - yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Jyväskylä: PS-kustannus.

Opetushallitus. 2018. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Määräykset ja ohjeet 2018:3a. Helsinki: Opetushallitus.

Salminen, J. 2017. Kasvattaja lasten kehityksen ja oppimisen tukijana. Teoksessa Eerola-Pennanen, P., Koivula, M. & Siippanen, A. (toim.) Valloittava varhaiskasvatus - oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. 2. painos. Tampere: Vastapaino.

Sarajärvi, A. & Tuomi, J. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 11. uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

Sarajärvi, A. & Tuomi, J. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

Sarén, S. 2021. Tulevaisuustaidot varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Otava

Sähköiset

Ahonen, L. 2017. Vasun käyttöopas. E-kirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Airola, V. 2016. Uni auttaa oppimaan. Aivoliitto. Viitattu 03.10.2021. <https://www.aivoliitto.fi/verraton/artikkelit/uni-auttaa-oppimaan/>

Anttila, V.-J. 2021. Uusi koronavirus (Covid-19). Lääkärikirja Duodecim. Viitattu 29.03.2021. <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk01257>

Arene. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry. 2019. Ammattikorkeakoulujen opinäytetöiden eettiset suositukset. Viitattu 12.11.2021. <https://www.arene.fi/julkaisut/raportit/opinnaytetoiden-eettiset-suositukset/>

Bigras, N., Charron, A., Duval, S., Laurin, I., Lehrer, J., Lemay, L. & Robert-Mazaye, C. 2021. Early Childhood Educators' Perception of Their Emotional State, Relationships with Parents, Challenges, and Opportunities During the Early Stage of the Pandemic. Viitattu 02.11.2021. <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/s10643-021-01224-y.pdf>

Birck, R. 2021. Pieni yhteisöllisyysopas- vinkkejä yhteisöllisyyden kehittämiseen. Viitattu 25.10.2021. <https://www.karajatorma.fi/wp-content/uploads/2020/09/Pieni-yhteiso%CC%88llisyysopas-RB.pdf>

- Blum, S. & Dobrotić, I. 2020. Childcare-policy responses in the COVID-19 pandemic: unpacking cross-country variation. Viitattu 06.11.2021. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14616696.2020.1831572>
- Davies, C., Hendry, A., Gibson, S., Gliga, T., McGillion, M. & Gonzalez-Gomez, N. 2021. Early Childhood Education and Care (ECEC) during COVID-19 boosts growth in language and executive function. PsyArXiv Preprints. Viitattu 23.09.2021. <https://psyarxiv.com/74gkz/>
- Eväitä opiskeluun. 2021. Tiedonlähteiden arviointi ja lähdekritiikki. Viitattu 12.11.2021. <https://evaitaopiskeluun.fi/tiedonlahteet/tiedonlahteiden-arviointi-ja-lahdekritiikki/>
- Fearon, P. 2021. Opinion: Pandemic babies- how covid-19 has affected child development. UCL News. Viitattu 24.04.2021. <https://www.ucl.ac.uk/news/2021/mar/opinion-pandemic-babies-how-covid-19-has-affected-child-development>
- Hakari, S. 2019. Lasten vertaissuhteiden pedagoginen rakentaminen ja tukeminen varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Pedagogiikan aika. 3. painos. Helsinki: Lastentarhanopettajaliitto. Viitattu 25.04.2021. https://www.vol.fi/uploads/2019/01/62b0f739-pedagogiikan-aika-3painos_nayttis3.pdf
- Heikkilä, T. 2014. Kvantitatiivinen tutkimus. Viitattu 12.11.2021. <http://www.tilastollinen-tutkimus.fi/1.TUTKIMUSTUKI/KvantitatiivinenTutkimus.pdf>
- Hipp, T. & Palsanen, K. 2014. Lasten osallistumisen etiikka- lapset ja nuoret palveluiden kehittäjinä. Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto. Viitattu 18.11.2021. https://www.lskl.fi/wp-content/uploads/Lasten_osallistumisen_etiikka1.pdf
- Holma, J., Pekkanen, J. & Tolvanen, N. 2021. Arjen touhuista arvokkaita taitoja. Innostun liikkumaan. Viitattu 18.11.2021. <https://innostunliikkumaan.fi/si-enim-ad-populum/>
- Iivonen, E. & Pollari, K. 2021. Koronapandemia vaarantaa monin tavoin lasten ja nuorten oikeutta terveyteen, hyvinvointiin ja kehitykseen. Ihmisoikeusliitto. <https://ihmisoikeusliitto.fi/koronapandemia-vaarantaa-lasten-ja-nuorten-oikeutta-terveyteen/>
- Kaipainen, M. 2021. Äidille tuli huoli, pärjäävätkö keskellä koronarajoituksia syntyneet lapset päiväkodin isossa ryhmässä- asiantuntijalla rauhoittava vastaus. Yle Uutiset. Viitattu 02.11.2021. https://yle.fi/uutiset/3-12052171?utm_source=facebook&utm_campaign=yleuutiset&utm_medium=social
- Kamigaichi, N., Kulapichitr, N., Logan, H., Park, E. & Zhang, L. 2020. Responses to Coronavirus Pandemic in Early Childhood Services Across Five Countries in the Asia- Pacific Region: OMEP Policy Forum. Viitattu 04.11.2021. <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/s13158-020-00278-0.pdf>
- Karila, K. 2019. Mitä on varhaiskasvatuksen pedagogiikka? Teoksessa Nyt on pedagogiikan aika. 3. painos. Helsinki: Lastentarhanopettajaliitto. Viitattu 25.04.2021. https://www.vol.fi/uploads/2019/01/62b0f739-pedagogiikan-aika-3painos_nayttis3.pdf
- Kola-Torvinen, P. 2019 Laaja-alainen osaaminen ja oppimisen alueet varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. Teoksessa Nyt on pedagogiikan aika. 3. painos. Helsinki: Lastentarhanopettajaliitto. Viitattu 25.04.2021. https://www.vol.fi/uploads/2019/01/62b0f739-pedagogiikan-aika-3painos_nayttis3.pdf

Krusius, E. 2019. Menikö sormi suuhun? Pedagogiikalla arjen taidot haltuun. Blogikirjoitus. Kamu Early Education. Viitattu 4.11.2021. <https://www.kamueducation.fi/fi/blogi-englannin-kielinen-varhaiskasvatus-paivakoti/2019/12/9/menik-sormi-suuhun-pedagogiikalla-arjen-taidot-haltuun>

Kruszewska, A., Nazaruk, S. & Szewczyk, K. 2020. Polish teachers of early education in the face of distance learning during the covid-19 pandemic- the difficulties experienced and suggestion for the future. Viitattu 04.11.2021. <https://www.tandfonline.com/doi/epub/10.1080/03004279.2020.1849346?needAccess=true>

Lasten ja nuorten hyvinvointi koronakriisin jälkihoidossa. 2020. Lapsistrategian koronatyöryhmän raportti lapsen oikeuksien toteutumisesta. Valtioneuvoston julkaisuja 2020:21. Viitattu 07.04.2021. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162318/VN_2020_21.pdf?sequence=7&isAllowed=y

Leech, N. & Steed, E.A. 2021. Sifting to Remote Learning During COVID-19: Differences for Early Childhood and Early Childhood Special Education Teachers. Viitattu 02.11.2021. <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/s10643-021-01218-w.pdf>

MLL. Mannerheimin lastensuojeluliitto. 2017. 3-4-vuotiaan sosiaalinen kehitys. Viitattu 25.10.2021. <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/3-4-v/3-4-vuotiaan-sosiaalinen-kehitys/>

Näpärä, L. 2016. Tutkimushaastatteluun valmistautuminen. Spoken. Viitattu 10.11.2021. <https://spoken.fi/tutkimushaastatteluun-valmistautuminen/>

OKM & THL. Opetus- ja kulttuuriministeriö & Terveystieteiden tutkimuskeskus. 2020b. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen ja opetus- ja kulttuuriministeriön ohje opetuksen ja varhaiskasvatuksen järjestäjille koronaviruspandemian aikana. Viitattu 30.03.2021. <https://valtioneuvosto.fi/documents/10616/22150002/THL+OKM+ohje+kouluihin+04052020.pdf>

Opetushallitus. 2021a. Tunteesta tunteeseen- ihmismielen tarina kuvin ja sanoin. Tunnetaitoja oppii harjoittelemalla. Viitattu 25.10.2021. <https://www.oph.fi/fi/oppimateriaali/tunteesta-tunteeseen-ohjaajan-opas/3-tunnetaitoja-oppii-harjoittelemalla>

Opetushallitus. 2021b. Varhaiskasvatuksen turvallisuustyön organisointi ja johtaminen. Hygienia ja lelut. Viitattu 16.11.2021. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatuksen-turvallisuustyon-organisointi-ja-johtaminen>

Paananen, J. 2017. Vuorovaikutus lähtee käsistä. Viitattu 25.10.2021. <https://www.duodecimlehti.fi/duo13649>

Paastela, K. 2021. Päiväkotien toimintaa on jouduttu osin supistamaan- varhaiskasvatusjohtaja harmittelee työntekijän kokemusta vanhemmille ”valehtelusta”. Helsingin Uutiset. Vantaa. Helsingin Uutiset. Viitattu 19.04.2021. <https://www.helsinginuutiset.fi/paikalliset/4103817>

Pelastakaa Lapset. 2020. Stressi, huoli ja yksinäisyys- koronapandemian vaikutukset lasten ja nuorten elämään. Lapsen ääni 2020: Lasten näkemyksiä koronakeväästä. Viitattu 04.11.2021. https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/pelastakaa/apset/main/2020/05/22105112/Lapsen_aani_2020_FI_web.pdf

Perusopetuslaki 21.8.1998/628. Finlex. Viitattu 26.03.2021. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>

Puusniekka, A. & Saaranen-Kauppinen, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmä opetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 12.11.2021. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_2.html

Rantala, A. & Uotinen, S. 2019. Varhaiskasvattajan ja perheen yhteistyön merkitys. Teoksessa Pihlaja, P & Viitala, R. (toim.) Varhaiserityiskasvatus. 2. painos. E-kirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

STM. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö. 140/2020. Hallitus on todennut yhteistoiminnassa tasavallan presidentin kanssa Suomen olevan poikkeusoloissa koronavirustilanteen vuoksi. Tiedote 140/2020. Viitattu 29.03.2021 <https://stm.fi/-/10616/hallitus-totesi-suomen-olevan-poikkeusoloissa-koronavirustilanteen-vuoksi>

Tekijänoikeuslaki 1961/404. Finlex. Viitattu 12.11.2021. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1961/19610404>

Tenk. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkauseräilyjen käsitteleminen Suomessa. Viitattu 12.11.2021. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

THL. Terveystieteiden tutkimuslaitos. 2020a. THL suosittaa kasvomaskin käyttöä toisten suojaamiseksi - käsienpesu ja turvavälit ovat tärkeimmät keinot ehkäistä koronatartuntoja. Viitattu 29.03.2021. <https://thl.fi/fi/-/thl-suositaa-kasvomaskin-kayttoa-toisten-suojaamiseksi-kasienpesu-ja-turvavälit-ovat-tärkeimmät-keinot-ehkäistä-koronatartuntoja>

Valmiuslaki 29.12.2011/1552. Finlex. Viitattu 29.03.2021. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20111552>

Valtioneuvosto 2020a. Hallitus on todennut yhteistoiminnassa tasavallan presidentin kanssa Suomen olevan poikkeusoloissa koronavirustilanteen vuoksi. Viitattu 04.04.2021. <https://valtioneuvosto.fi/-/10616/hallitus-totesi-suomen-olevan-poikkeusoloissa-koronavirustilanteen-vuoksi>

Valtioneuvosto 2020b. Hallituksen linjaamat toimenpiteet. Viitattu 29.03.2021 <https://valtioneuvosto.fi/documents/10616/21411573/Hallituksen+linjaamat+toimet+1603.pdf/887504b5-4969-aa37-541e-645e3390f6fc/Hallituksen+linjaamat+toimet+1603.pdf/Hallituksen+linjaamat+toimet+1603.pdf>

Varhaiskasvatuslaki 540/2018. Varhaiskasvatuslaki. Finlex. Viitattu 24.11. 2021. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>

Vähäsarja, S. 2021. 1-vuotias Kerttu on koko elämänsä nähnyt vieraita vain kaukaa, ja hymytkin jäävät maskien taakse - erikoisella ajalla voi olla hänen kehitykselleen suuri merkitys. Yle. Viitattu 26.04.2021. <https://yle.fi/uutiset/3-11815844>

Yleissopimus lapsen oikeuksista 60/1991. 12 artikla. Finlex. Viitattu 23.04.2021. https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060/19910060_2#idp447243136

Kuviot

Kuvio 1: Oppimisen alueet	17
Kuvio 2: Pedagogisen toiminnan viitekehys (Opetushallitus 2018, 36)	20
Kuvio 3: Tutkimusprosessin eteneminen	29
Kuvio 4: Esimerkki luokkien muodostamisesta.....	35
Kuvio 5: Oppimisen alaluokat	36
Kuvio 6: Työskentelyn alaluokat.....	39
Kuvio 7: Vuorovaikutuksen alaluokat	41
Kuvio 8: Yhteisöllisyyden alaluokat	43
Kuvio 9: Osallistumisen ja vaikuttamisen alaluokat	45
Kuvio 10: Itsestä huolehtimisen ja arjentaitojen alaluokat	48

Liitteet

Liite 1: Haastattelurunko 61

Liite 1: Haastattelurunko

Haastattelurunko

Esittäytyminen

Opinnäytetyön aihe

Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite

Haastattelutilanteen selventäminen

o Aiheeseen virittäytyminen: Varhaiskasvatuksen pedagogiikan määrittely

- Miten määrittelisit pedagogiikan varhaiskasvatuksessa
- Mistä se muodostuu?
- Mikä siihen vaikuttaa?
- Mihin se vaikuttaa?

o Teema 1 covid-19-pandemia

- Onko päiväkotinne ollut covid-19-pandemian aikana normaalisti auki vai etätoiminnassa?
- Jos päiväkotinne on ollut etätoiminnassa niin millä tavalla sitä on toteutettu ja mitä se on pitänyt sisällään?
- Mitä pedagogista toimintaa päiväkotinne on tarjonnut lapsille covid-19-pandemian aikana?
- Millä tavalla työskentely varhaiskasvatuksessa on muuttunut pandemian aikana?
- Miten covid-19-pandemia on vaikuttanut mielestäsi pedagogiikan toteuttamiseen varhaiskasvatuksessa?

o Teema 2 Oppiminen

- Mitä oppimisen mahdollisuuksia sellaisille lapsille on pystytty tarjoamaan, jotka ovat olleet covid-19-pandemian vuoksi pitkään poissa varhaiskasvatuksesta?
- Miten ajattelet covid-19-pandemian turvatoimien vaikuttaneen lasten oppimiseen (maskin käyttö, etäisyydet, käsienpesu, kielen oppiminen, tunnetaidot)?
- Millä tavalla covid-19-pandemian aiheuttamaa stressiä /ahdistusta on käsitelty varhaiskasvatuksessa?
- Millä tavalla laaja-alaisen osaamisen tavoitteet on saavutettu covid-19-pandemian aikana? Miten tavat eroavat ajasta ennen pandemiaa?

o Teema 3 vuorovaikutus

- Miten lasten tunne- ja vuorovaikutustaitoja on tuettu covid-19-pandemian aikana?
- Millä tavalla ajattelet covid-19-pandemian aiheuttaman tilanteen vaikuttaneen lasten tunne- ja vuorovaikutus taitojen kehittymiseen?
- Miten covid-19-pandemia on vaikuttanut lasten ja aikuisten välisen luottamuksellisen vuorovaikutuksen rakentumiseen?
- Miten koet lasten saaneen mahdollisuuksia vuorovaikutustaitojen opetteluun covid-19-pandemian aikana (ristiriitatilanteiden ratkaisu ja vertaisuuhteiden luominen)?

o Teema 4 yhteisöllisyys

- Miten covid-19-pandemia on vaikuttanut päiväkotiyhteisön muotoutumiseen?
- Miten covid-19-pandemia on vaikuttanut päiväkotinne yhteisöllisyyteen?
- Miten päiväkodissanne on toteutettu lasten lähiympäristöön liittyvä kulttuuritoiminta nyt, kun vierailut ja vierailijat ovat olleet kiellettyjä?
- Yhteisöllisyys varhaiskasvatuksessa on pohja lapsen myöhemmälle kyvyille toimia osana yhteisöä. Miten koet covid-19-pandemian vaikuttaneen tähän?

o Teema 5 ystävyys ja vertaissuhteet

- Miten lasten vertaissuhteiden muodostumista ja ylläpitämistä on tuettu covid-19-pandemian aikana?
- Miten olet kokenut covid-19-pandemian vaikuttaneen lasten ystävyys suhteisiin niiden lasten kohdalla, jotka ovat olleet poissa ja palanneet takaisin varhaiskasvatukseen?
- Millainen vaikutus covid-19-pandemialla on ollut lasten sosiaalistaitojen kehittymiseen?
- Miten koet, että lapset ovat saaneet mahdollisuuksia ja tukea ystävyysuhteiden luomiseen covid-19-pandemian aikana?

o Teema 6 Osallistuminen ja vaikuttaminen

- Miten lasten ja huoltajien osallistuminen ja vaikuttaminen varhaiskasvatuksen toimintaan on toteutettu covid-19-pandemian aikana?
- Miten lasten osallistuminen ja vaikuttaminen on toteutettu covid-19-pandemian aikana?
- Miten lasten toiveet on huomioitu pedagogiikan toteutuksessa covid-19-pandemian aikana?

o Teema 7 Itsestä huolehtiminen ja arjentaidot

- Miten itsestä huolehtimisen ja arjentaitojen opetus on muuttunut covid-19-pandemian myötä?
- Miten lasten itsenäisyyttä ja omatoimisuutta on tuettu covid-19-pandemian aikana?
- Miten lapset ovat suhtautuneet tarkkaan käsihygieniaan?
- Mitä pedagogisia menetelmiä on käytetty itsestä huolehtimisen ja arjentaitojen opetelussa covid-19-pandemian aikana?

Loppukeskustelua ja kiitos!